

Universiteit Utrecht

De verwerving van het Nederlands door Mandarijnse sprekers

Een contrastieve analyse van de woordsoorten van het Mandarijn en Nederlands
en handleiding voor NT2-docenten

Jasmijn Verspaandonk
6491820

Masterscriptie Meertaligheid en Taalverwerving

Faculteit Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht

Begeleider: Dr. Luisa Meroni
Tweede lezer: Dr. Jacomine Nortier

Juli 2019

Samenvatting

Nederland is rijk aan verschillende nationaliteiten. Het stijgende aantal nieuwkomers in Nederland zorgt voor een toenemende noodzaak tot en behoefte aan NT2-onderwijs. Het emigreren naar een ander land brengt immers het leren van een nieuwe taal met zich mee. Zeker op latere leeftijd kan dit een grote uitdaging zijn. Diverse factoren zijn van invloed op het verwerven van een tweede taal, zoals leeftijd, motivatie en leerstijl, maar ook de moedertaal van een tweedetaalverwerver. Door middel van transfer kunnen structuren van de eerste taal worden overdragen naar de tweede taal. Dit kan voordelen hebben wanneer de onderliggende structuren tussen twee talen gelijk zijn, maar fouten opleveren wanneer de structuren van elkaar verschillen en de overdracht dus onterecht is.

In dit onderzoek zal de verwerving van het Nederlands door Mandarijnse sprekers onder de loep worden genomen. In Nederland behoort de Chinese nationaliteit tot de tien meest voorkomende nationaliteiten, en de standaardtaal en tevens meest gesproken taal in China is het Mandarijn. Door middel van een contrastieve analyse van het Mandarijn en Nederlands op het gebied van woordsoorten is gekeken waar de twee talen overeenkomen en waar ze van elkaar verschillen. Uit de resultaten kwam naar voren dat de Mandarijnse morfologie op veel vlakken verschilt van de Nederlandse. Het Mandarijn kent immers in tegenstelling tot het Nederlands nauwelijks vervoegingen, verbuigingen en affixen. Het gebruik van verschillende vormen van woordsoorten congruerend met persoon, getal en tijd is dan ook geen gewoonte voor Mandarijnse sprekers.

Aan de hand van de contrastieve analyse is vervolgens een handleiding opgesteld voor NT2-docenten, die ingezet kan worden om Mandarijnse sprekers te ondersteunen bij het leren van het Nederlands. De handleiding biedt een beschrijving van aspecten waar, door middel van transfer, in het Nederlands moeilijkheden worden verwacht voor Chinese NT2'ers en waar zij vermoedelijk minder problemen zullen ondervinden. In de handleiding is voor docenten zichtbaar op welke vlakken extra aandacht besteed moet worden in Nederlandse lessen aan Mandarijnse sprekers.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
2	Theoretische kader.....	5
2.1	Tweedetaalverwerving.....	5
2.1.1	Factoren van invloed op T2-verwerving.....	5
2.1.2	Rol van de moedertaal.....	6
2.2	Tweedetaalonderwijs.....	8
2.2.1	Didactische benaderingen.....	8
2.3	Contrastieve analyse.....	10
2.4	Het Mandarijn.....	12
2.4.1	Introductie van het Mandarijn.....	12
2.4.2	Het Mandarijnse schriftsysteem.....	13
3	Onderzoeksvraag.....	15
4	Contrastieve analyse.....	16
4.1	Inleiding.....	16
4.2	Woordsoorten.....	16
4.2.1	Substantiva.....	16
4.2.2	Pronomina.....	19
4.2.3	Werkwoorden.....	23
4.2.4	Adjectieven.....	25
4.2.5	Adverbia.....	27
4.2.6	Telwoorden.....	27
4.2.7	Classificeerders.....	28
5	Handleiding voor NT2-docenten.....	30
5.1	Woordsoorten.....	30
5.1.1	Substantiva.....	30
5.1.2	Pronomina.....	31
5.1.3	Werkwoorden.....	33
5.1.4	Adjectieven.....	34
5.1.5	Adverbia.....	35
5.1.6	Telwoorden.....	35
5.1.7	Classificeerders.....	35
6	Discussie en conclusie.....	36
6.1	Praktische implicaties.....	36
6.2	Limitaties en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	37
	Literatuur.....	39
	Bijlagen.....	42

1. Inleiding

Sinds 2005 zit er een stijgende lijn in het aantal immigranten dat zich in Nederland vestigt (CBS, 2019). Veel vluchtelingen uit oorlogsgebieden schrijven zich in in Nederland, maar Nederland trekt ook veel mensen die voor werk of studie komen. Dit geldt onder andere voor nieuwkomers afkomstig uit China. Chinees behoort in Nederland tot de tien meest voorkomende nationaliteiten, met een aantal van 33.860 inwoners (CBS, 2018). Hen die willen inburgeren of integreren in de Nederlandse samenleving, dienen de Nederlandse taal te leren. In China geldt het Mandarijn officieel als standaardtaal en het is de meest gesproken taal van het land (Wiedenhof, 2004).

Het leren van een tweede taal (T2) op latere leeftijd kan een uitdaging zijn. Door transfer vanuit de moedertaal zullen leeders sommige facetten van de doeltaal sneller onder de knie krijgen dan andere. Overeenkomsten tussen talen kunnen leiden tot positieve transfer, wat het leerproces vergemakkelijkt. Verschillen tussen talen daarentegen kunnen resulteren in negatieve transfer, wat het leerproces in de weg staat (Lado, 1957). Lado (1957) beschreef zestig jaar geleden al dat docenten hierin een belangrijke rol kunnen spelen: docenten die een vergelijking maken tussen de moedertaal van taalleerders en de doeltaal begrijpen beter welke leerproblemen zich voor kunnen doen, en kunnen leeders zo beter helpen. De uitdaging zit hem erin dat taalleerders in een klas verschillende moedertalen hebben en het onmogelijk is deze allemaal te beheersen als docent. Een docentenhandleiding voor Nederlands als tweede taal (NT2) kan een helpende hand bieden, maar deze is algemeen en niet gericht op specifieke moedertalen.

Dit vormt de aanleiding van het huidige onderzoek. In deze studie zal een contrastieve analyse gedaan worden van het Mandarijn en Nederlands. De talen zullen met elkaar vergeleken worden op het gebied van woordsoorten. Aan de hand hiervan zal duidelijk worden waar eventuele valkuilen liggen voor Chinese NT2'ers en op welke gebieden Chinese NT2'ers al een voorsprong hebben, waar NT2-docenten vervolgens met behulp van een begrijpelijke handleiding mee aan de slag kunnen. In de studie wordt dan ook getracht de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: "Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er tussen het Mandarijn en Nederlands en hoe beïnvloeden deze overeenkomsten en verschillen de verwerving van het Nederlands door Chinese NT2'ers?".

De opbouw van het artikel ziet er als volgt uit. Allereerst wordt er in het theoretisch kader informatie gegeven omtrent tweedetaalverwerving en tweedetaalonderwijs. Ook wordt er een basale introductie van het Mandarijn gegeven en wordt er ingegaan op het Chinese schriftsysteem. Vervolgens wordt in sectie 3 de onderzoeksvraag uiteengezet. Hierop volgt de contrastieve analyse (CA), waarin de verschillen en overeenkomsten tussen het Mandarijn en Nederlands in kaart worden gebracht. Sectie 5 vormt een handleiding voor NT2-docenten, waarin docenten handvatten worden aangereikt om het taalverwervingsproces van Chinese NT2'ers beter te begrijpen en effectiever te kunnen sturen. Vervolgens worden in de conclusie en discussiesectie de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek samengevat, worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan en worden limitaties van het huidige onderzoek besproken.

2. Theoretisch kader

Om te begrijpen hoe een taalgebruiker een tweede taal leert, is het van belang inzicht te krijgen in factoren die hier van invloed op zijn. Tevens is het zaak te kijken wat de beste manier is om een taal te leren. In dit hoofdstuk zal het proces van tweedetaalverwerving worden ingeleid, worden didactische benaderingen ten opzichte van tweedetaalonderwijs besproken, zal meer worden verteld over de contrastieve analyse als onderzoeksmethode en zal achtergrondinformatie worden geschetst van het Mandarijn.

2.1 Tweedetaalverwerving

Tweedetaalverwerving kan gedefinieerd worden als het leren van een taal, die anders is dan de moedertaal. De verwerving van de tweede taal volgt enige tijd na de verwerving van de eerste taal en er is dus geen sprake van simultane taalverwerving (Mitchell & Myles, 2004). Het verwerven van een tweede taal kan op twee manieren gebeuren: gestuurd of ongestuurd. Onder gestuurde taalverwerving wordt het leren van een tweede taal verstaan op een systematische en geplande wijze in een onderwijssetting. Ongestuurde taalverwerving daarentegen betreft het oppikken van een tweede taal op een meer natuurlijke manier in een gemeenschap, zonder dat daar expliciete instructie aan te pas komt (Mitchell & Myles, 2004; Bossers, Kuiken & Vermeer, 2015).

Door de jaren heen zijn er verschillende theorieën ontwikkeld over hoe een taal verworven zou worden. Zo domineerde tot de jaren zeventig van de vorige eeuw het behaviorisme, waarin het leren van een taal als een proces van gewoontevorming werd gezien en imitatie en bekrachtiging centraal stonden. Vanaf de jaren tachtig kwam er belangstelling voor nativistische ideeën, die ervan uitgingen dat mensen geboren worden met een aangeboren taalverwervingsmechanisme. Onderzoek naar ontwikkelingsvolgordes in het taalverwervingsproces zorgde er vervolgens voor dat interactie en voldoende en kwalitatief taalaanbod onder de aandacht kwamen, wat binnen de interactionistische stroming paste (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015, Appel & Vermeer, 1994).

2.1.1 Factoren van invloed op T2-verwerving

Ongeacht vanuit welk perspectief er naar taalverwerving gekeken wordt, is men het erover eens dat de verwerving van een tweede taal (T2) anders verloopt dan die van de eerste taal (T1) (Bossers et al., 2015, Appel & Vermeer, 1994). Er bestaan weldegelijk omstreden ideeën over T2-verwerving in verhouding tot T1-verwerving, doordat er verschillende perspectieven worden ingenomen als het gaat over het wel of niet bezitten van een aangeboren, universeel taalvermogen. De beschikking hierover of het gebrek hieraan zou van invloed zijn op de stappen waarin het tweedetaalverwervingsproces verloopt. Echter, diverse factoren beïnvloeden, los hiervan, het proces van T2-verwerving, waar kinderen bij het verwerven van hun moedertaal niet mee te maken krijgen. Dit betreffen persoonlijke, sociale en cognitieve factoren, die effect hebben op het succes en tempo van de T2-verwerving. Deze factoren leiden ertoe dat de verwerving van een T2 anders verloopt dan de verwerving van een T1 en dat verwervers van een tweede taal meer van elkaar verschillen dan dat moedertaalsprekers dat doen (Bossers et al., 2015, Appel & Vermeer, 1994). Hieronder zullen de meest invloedrijke factoren besproken worden.

Cognitieve factoren die bepalend zijn voor het tempo en succes van T2-verwerving zijn onder andere intelligentie, taalaanleg en de leerstijl. Voor het leren van een tweede taal hoeft iemand niet intelligent te zijn, maar met name in gestuurde leersituaties leidt het wel tot een snellere en succesvollere verwerving. Redenen hiervoor zijn dat intelligente taalleerders dingen beter kunnen onthouden, vaardiger zijn in cognitief veeleisende taken en minder contextuele steun nodig hebben. Wat betreft taalaanleg kan talent voor het leren van talen helpen bij T2-verwerving. Dit talent kan samenhangen met intelligentie, maar er zijn ook gevallen bekend waarin mensen met een lage intelligentie een bijzondere taalaanleg bleken te hebben. Ook de leerstijl, de wijze waarop een leerder informatie verzamelt, selecteert, ordent en representeert, kan bepalend zijn voor het proces van T2-verwerving. De leerstijl dient te passen bij de cognitieve structuur van de leerder om het meeste succes te behalen (Bossers et al., 2015).

Als het gaat om sociale factoren, kunnen enerzijds attitude en motivatie van invloed zijn op het leerproces en anderzijds de sociale omgeving. Een positieve houding tegenover de samenleving en de wil om in die samenleving te integreren bevorderen de taalvaardigheid in de doeltaal (Gardner & Lambert, 1972; Bossers et al., 2015). Het leren van een taal gaat gemakkelijker wanneer de leerder het nut ervan inziet of om affectieve redenen gemotiveerd is. Daarnaast is het contact met de doeltaal een erg belangrijke factor. Veel en kwalitatief taalaanbod en interactie met de omgeving resulteren in succesvollere taalverwerving dan een gebrek hieraan (Bossers et al., 2015).

Verder is een persoonlijke factor bijvoorbeeld de leeftijd waarop een tweede taal wordt geleerd. In verband met de kritische periode wordt vaak gesteld dat hoe jonger men is, hoe sneller men een taal leert. Dit blijkt echter niet het geval te zijn: oudere kinderen en volwassenen leren sneller een tweede taal dan jonge kinderen. Wel is het zo dat jonge T2-verwervers normaliter een grotere kans hebben om een hoger, meer *native-like* eindniveau te behalen dan oudere taalleerders, wat wel samenhangt met de kritische periode (Bossers et al., 2015). Tot slot is een talige factor, die ook als persoonlijke factor beschouwd kan worden, de eerste taal van de taalleerder. Bij het leren van een tweede taal is met name bij volwassenen in de eerste fasen van de T2-verwerving invloed van de T1 zichtbaar (Bossers et al., 2015). In deze studie zal de moedertaal centraal staan en in de volgende sectie wordt deze factor verder belicht.

2.1.2 Rol van de moedertaal

De rol van de moedertaal bij het verwerven van een tweede taal is al lange tijd een belangrijk en veelbesproken onderwerp in het taalkundige onderzoeksveld. Om te begrijpen waar dit vandaan komt, dienen we een stap terug te nemen in de tijd naar het behaviorisme. Tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw werd ervan uitgegaan dat het leren van een taal niet erg verschilde van het leren van andere zaken. In lijn met de op dat moment dominerende behavioristische ideeën van Skinner werd taalverwerving als een proces van gewoontevorming beschouwd (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994). Volgens de behavioristische theorie zou iemand door stimuli en responsen uit de omgeving iets kunnen aanleren. Als we dit vertalen naar het taalkundige domein, leiden stimuli (taaluitingen) uit de omgeving tot imitatie en worden er als het ware bouwstenen in het hoofd van een taalverwerver gelegd. Vervolgens leert de taalverwerver door middel van oefening en feedback deze bouwstenen te combineren en eigen te maken. Wanneer een taalgebruiker een juiste reactie

geeft, leidt dit in de omgeving tot bevestiging of beloning, maar wanneer een taalgebruiker een onjuiste reactie geeft, resulteert dit in verbetering. Deze reacties worden op den duur gewoontes en zo kunnen alle kenmerken van een taal als gewoontes worden beschouwd door een taalgebruiker (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

Samenhangend met imitatie stond het begrip *transfer* (overdracht) centraal. Bij het leren van nieuw gedrag is 'oud' gedrag van invloed, aangezien ingesleten gewoontes vaak niet zo eenvoudig af te leren zijn. Wanneer we de behavioristische theorie toepassen op tweedetaalverwerving spreken we van de *transferhypothese*. Een T2-verwerver dient een nieuwe set eigenschappen, gewoontes, uit de T2 aan te leren. In het begin heeft een T2-verwerver de neiging om terug te grijpen naar de gewoontes uit de T1, wat leidt tot transfer vanuit de T1 naar de T2. Een voorbeeld hiervan is dat het Mandarijn geen lidwoorden kent en het lidwoordgebruik in het Nederlands voor een Chinese NT2'er daardoor een uitdaging is. Een Chinese NT2'er zou uit gewoonte van de T1 onterecht lidwoorden kunnen weglaten in het Nederlands (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

Transfer kan zowel op een positieve als negatieve manier tot uiting komen. Bij positieve transfer lijken de structuren van de T1 en T2 op elkaar, wat het leren van de tweede taal vergemakkelijkt. Een gewoonte uit de T1 kan immers eenvoudig worden overgenomen in de T2. Een voorbeeld hiervan is het feit dat het Nederlands en Engels in de hoofdzin allebei een SVO (Subject - Verbum - Object)-volgorde hanteren, waardoor Engelse leerders van het Nederlands en Nederlandse leerders van het Engels de woordvolgorde uit hun moedertaal kunnen overnemen in de doeltaal. Negatieve transfer daarentegen doet zich voor wanneer de structuren van de T1 en T2 niet overeenkomen en een gewoonte uit de T1 onterecht wordt overgenomen in de T2, wat resulteert in fouten. Zo behoudt het Engels in de bijzin een SVO-volgorde, maar verandert de woordvolgorde in Nederlandse bijzinnen in SOV (Subject - Object - Verbum). Dit kan ertoe leiden dat men in de doeltaal de structuur van de moedertaal onterecht overdraagt en een Engelse NT2'er bijvoorbeeld een uiting produceert als 'Ik vind dat Maria heeft een mooi huis.'. Negatieve transfer wordt ook aangeduid als interferentie en de transferhypothese staat dan ook wel bekend als de *interferentiehypothese* (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

Een aantal condities hebben invloed op het in meer of mindere mate voorkomen van transfer. Zo treedt transfer van alle talige niveaus het frequentste op op het vlak van de fonologie. Wanneer een betekenisonderscheidend verschil tussen klanken in iemands moedertaal niet bestaat, kan men dat doorgaans in de tweede taal niet horen. Daarom hebben Marokkaanse sprekers bijvoorbeeld moeite met het verschil tussen de /p/ en /b/ in het Nederlands, omdat het Marokkaans-Arabisch dit betekenisverschil niet kent. Een andere factor is leeftijd: transfer doet zich vaker voor bij oudere dan bij jongere T2-verwervers. Uit het onderzoek van Ellis (geciteerd in Appel & Vermeer, 1994) naar taalverwerving bij meertaligen kwam naar voren dat het foutenpercentage door middel van transfer bij kinderen gemiddeld 3% was in vergelijking met een gemiddelde van 33% bij volwassenen. Naast leeftijd blijkt ook de fase van taalverwerving een bepalende factor te zijn in de mate van transfer: in de beginfase treedt transfer vaker op dan in een later stadium. De taalafstand tussen de T1 en T2 is tevens van belang. Wanneer de moeder- en doeltaal dicht bij elkaar liggen zullen transferfouten vaker gemaakt worden dan wanneer de talen sterk van elkaar verschillen. Daarnaast is ook de situatie van de taalleerder bepalend: een min of meer gedwongen situatie van taalproductie terwijl de

leerder hier nog niet klaar voor is resulteert in een toename van transferfouten. Tot slot zien we minder vaak transfer voorkomen bij gemarkeerde taalstructuren dan bij ongemarkeerde taalstructuren (Appel & Vermeer, 1994).

Er ontstond al snel kritiek op het idee dat taalverwerving puur een resultaat van imitatie was om diverse redenen. Zo gaan kinderen immers heel creatief met taal om en produceren ze nieuwe woorden en combinaties die ze niet eerder gehoord hebben, zoals 'ik loopte'. Daarnaast bleek dat veel fouten die T2-verwervers maakten ook gemaakt worden door eentalige kinderen en dat transfer minder frequent voorkwam dan gedacht. Niet alle fouten kunnen dus zomaar aan interferentie worden toegewezen (Mitchell & Myles, 2004; Bossers et al., 2015).

Deze studie gaat uit van de transferhypothese en tracht te achterhalen waar het Mandarijn van invloed kan zijn op het Nederlands bij Chinese leiders van het Nederlands. Zoals zojuist vermeld is de hypothese in het verleden bekritiseerd en over de aard en mate van de invloed van de moedertaal op een tweede taal lopen de visies tegenwoordig nog steeds uiteen. Toch hebben diverse studies inmiddels een effect van de moedertaal op de doeltaal aangetoond en wordt er algemeen geaccepteerd dat transfer een rol speelt bij het leren van een tweede taal (Odlin, 1989; Gass & Selinker, 1992; Unsworth & Blom, 2010; Swan & Smith, 1987; Appel & Muysken, 2005). Transfer uit zich het meest op het gebied van uitspraak, maar ook op andere linguïstische niveaus als lexicon, morfologie, syntaxis en pragmatiek is transfer aantoonbaar (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994; Odlin, 1989).

2.2 Tweedetaalonderwijs

Nu er meer inzicht is verkregen in het proces van tweedetaalverwerving, is het zaak om te bestuderen hoe een tweede taal gedoceerd en geleerd kan worden. Hier kan dan vervolgens rekening mee worden gehouden in de NT2-handleiding. Binnen de didactiek is de meest gestelde vraag hoe een tweede taal het best geleerd kan worden en de standpunten hierin verschillen nogal eens. Wanneer we ons richten op de visie binnen het onderwijs, een gestuurde setting, zien we dat deze door de jaren heen is veranderd (Appel & Vermeer, 2014; Bossers et al., 2015). In de volgende sectie zullen de meest invloedrijke didactische benaderingen binnen het tweedetaalonderwijs besproken worden.

2.2.1 Didactische benaderingen

Tweedetaalonderwijs van vroeger

Tot en met de jaren zestig van de vorige eeuw lag bij het leren van een vreemde taal de focus op het leren van losse woorden en het bestuderen van de grammatica. Deze methode staat bekend als de *grammatica-vertaalbenadering* (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994). De instructietaal hierin is de moedertaal en de benadering heeft een schriftelijk karakter. De visie achter de grammatica-vertaalbenadering is dat het leren van expliciete regels en woordenlijsten resulteert in het leren van een taal.

Een reactie hierop was de *audio-linguale benadering*, waarin taal als een systeem van structuren wordt beschouwd. Expliciete grammaticaregels zoals in de grammatica-vertaalbenadering worden hier ontmoedigd en het zijn juist de mondelinge vaardigheden die centraal staan. De nadruk ligt op gesproken taal in natuurlijke situaties, wat het doel van daadwerkelijk kunnen communiceren in de doeltaal tracht te bereiken. De audio-linguale

benadering wordt vaak gelinkt aan hoe kinderen een taal leren, wat ook mondeling gebeurt (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

In de jaren zeventig kwam er aandacht voor een nieuwe benadering, namelijk de *receptieve benadering*. Deze benadering stelt de vaardigheden lezen en luisteren centraal en het voornaamste doel is dan ook het kunnen begrijpen van de doeltaal in plaats van de doeltaal per se te kunnen produceren. Binnen deze benadering wordt de focus ook op woordenschat gelegd ter bevordering van het taalbegrip. Er wordt nauwelijks gedoceerd in de moedertaal en taalleerders worden dan ook ‘ondergedompeld’ in de doeltaal. Het is van belang te beseffen dat de receptieve methode als vertrekpunt fungeert bij het leren van een tweede taal, maar dat uiteindelijk ook natuurlijke en betekenisvolle interactie nodig is voor succesvolle tweedetaalverwerving (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

Een beoordeling van bovengenoemde methodes resulteerde in de conclusie dat de audio-linguale benadering te veel nadruk legde op grammaticale structuren en dat het in de receptieve benadering aan taalproductie ontbrak. Interactie zou een vereiste zijn voor succesvolle taalverwerving en uit dit idee ontstond wederom een nieuwe methode: de *communicatieve benadering*. De naam geeft al prijs dat het in deze benadering draait om daadwerkelijke communicatie. Taal wordt in deze methode niet meer beschouwd als doel, maar als communicatiemiddel om een boodschap over te brengen. Er kwam aandacht voor taalhandelingen en communicatieve routes, en de vraag die daarbij centraal stond luidde als volgt: ‘Wat zeg je waar tegen wie?’. De methode kent twee uitgangspunten, namelijk dat een taalleerder een tweede taal leert door te communiceren in die taal en dat een taalleerder naast taalvormen ook dient te focussen op taalgebruiksregels en communicatieve gewoontes (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994). Het ABCD-model van Neuner wordt vaak toegepast binnen de communicatieve benadering (1981, in Bossers et al., 2015). Binnen het model wordt er vanuit receptie toegewerkt naar productie. In teksten vindt een taalleerder taalelementen, die vervolgens worden gesemantiseerd. De bouwstenen die hieruit tot stand komen worden met behulp van diverse oefeningen eigen gemaakt. Vervolgens leert men eerst middels gestuurde oefeningen te communiceren, waarna men ook in ongestuurde, natuurlijke situaties de doeltaal leert te produceren.

Tweedetaalonderwijs van nu

Een blik op de verschillende methodes in het tweedetaalonderwijs van vroeger en nu leidt tot de conclusie dat iedere methode zijn voor- en nadelen kent en ‘de beste leermethode’ wellicht niet bestaat. Het bestaan van verschillende doelgroepen, doelstellingen en leerders maakt het moeilijk één methode te kiezen. Er wordt in het onderwijs dan ook vaak een combinatie van verschillende benaderingen toegepast, wat als een *eclectische methode* kan worden beschouwd. In het taalonderwijs van vandaag de dag zien we dat deze benadering de markt leidt (Bossers et al., 2015; Appel & Vermeer, 1994).

Als we kijken naar het grammaticaalonderwijs, waar in deze studie het accent op ligt, zien we dat tegenwoordig vaak de nadruk ligt op de *Focus on Form* aanpak. In deze aanpak krijgen leerders taken die zowel aandacht besteden aan de taalvorm als dat ze een communicatieve en functionele functie hebben (Doughty & Williams, 1998; Bossers et al., 1998). Het sluit aan bij de *zwakke-interfacehypothese*, die stelt dat expliciete kennis verkregen door grammaticale instructie niet automatisch getransformeerd wordt in impliciete kennis,

maar dat expliciete kennis wel indirect het proces naar impliciete kennis kan bevorderen. De signalering en bewustwording van grammaticale structuren leiden ertoe dat leerders inzien of en hoe een constructie in het taalaanbod uit de omgeving en een constructie in het hoofd van de leerder van elkaar verschillen. Op die manier kan een leerder nagaan of de hypothese die hij of zij eerder heeft gesteld over een constructie bijgesteld dient te worden of niet (Bossers et al., 2015). Bij grammatica-opdrachten wordt een taalvorm niet geïsoleerd, maar geïntegreerd in een betekenisvolle context (Doughty & Williams, 1998; Bossers et al., 2015). Het invullen van rijtjes als ‘ik leer, hij leert, wij leren’ zijn binnen de aanpak bijvoorbeeld zinloos, omdat andere taalonderdelen, zoals woordenschat en taalgebruiksaspecten, buiten beschouwing worden gelaten en er context ontbreekt. In plaats daarvan worden volledige zinnen in een context gebruikt en ligt de nadruk op output en interactie (Bossers et al., 2015).

Tot slot is de plek die de moedertaal van tweedetaalleerders in het tweedetaalonderwijs krijgt ook veranderd in vergelijking met vroeger. Zoals genoemd werd vanaf de jaren zeventig het tweedetaalonderwijs zo ingericht dat taalleerders volledig werden ondergedompeld in de doeltaal en er geen ruimte was voor de eerste taal in het klaslokaal (Bossers et al., 2015). Lange tijd dacht men dat leerders op deze manier het snelst Nederlands zouden leren. Inmiddels is de visie hierop veranderd en wordt er gepleit voor een meer prominente plek van de moedertaal in het tweedetaalonderwijs (LPTN, 2017; Hajer & Pulles, 2017). De moedertaal mag om verschillende redenen niet genegeerd worden in het klaslokaal. Zo kan het erkennen van de moedertaal in de klas het zelfvertrouwen van leerders verhogen, doordat de boodschap wordt gegeven dat deze taal en cultuur ook van belang zijn en gerespecteerd worden. Daarnaast maakt de moedertaal deel uit van iemands identiteit, die op deze manier niet verloren gaat. Verder kan de eerste taal NT2’ers helpen bij het leren van de nieuwe taal en kan de ontwikkeling van de eerste taal de taalvaardigheid van een leerder verhogen, wat uiteindelijk voor zowel de moeder- als de doeltaal bevorderlijk is (LPTN, 2017; Hajer & Pulles, 2017). In de volgende paragraaf zal worden voortgeborduurd op het belang van de moedertaal in het tweedetaalonderwijs aan de hand van de onderzoeksmethode van deze studie.

2.3 Contrastieve analyse

De eerste taal kan dus niet zomaar opzij gezet worden bij het leren van een tweede taal. Aangezien de verwerving van een tweede taal in tegenstelling tot die van de eerste taal niet meer ‘automatisch’ gebeurt en middels studie geleerd dient te worden, speelt een docent hier vaak een belangrijke rol in (Bossers et al., 2015). In het onderwijs kan een contrastieve analyse (CA) als hulpmiddel dienen voor docenten bij het geven van taallessen aan anderstaligen. Contrastief analyseren is het systematisch vergelijken van de moeder- en doeltaal om zo patronen te kunnen voorspellen en beschrijven, die voor moeilijkheden kunnen zorgen in het T2-verwervingsproces (Lado, 1957). Fries (geciteerd in Odlin, 1989) en Lado (1957) pleitten zo’n zestig à zeventig jaar geleden al voor het belang van contrastieve analyses. Fries (geciteerd in Odlin, 1989) benadrukte dat contrastieve analyses nodig zijn voor pedagogische doeleinden. Volgens hem waren de meest efficiënte materialen in het tweedetaalonderwijs materialen met een wetenschappelijke beschrijving van de doeltaal vergeleken met een parallelle beschrijving van de moedertaal van de leerder. Ook Lado (1957) bracht het belang van contrastieve analyses onder de aandacht, zoals duidelijk in onderstaand citaat:

“We assume that the student who comes in contact with a foreign language will find some features of it quite easily and others extremely difficult. Those elements that are similar to his native language will be simple for him, and those elements that are different will be difficult. The teacher who has made a comparison of the foreign language with the native language of the students will know better what the real learning problems are and can better provide for teaching them. He gains an insight into the linguistic problems involved that cannot easily be achieved otherwise.” (p.2)

Een CA kan een docent dus tot hulp zijn bij het herkennen van en anticiperen op specifieke taalproblemen van NT2'ers, die te herleiden zijn naar kennis van de moedertaal. Het uitvoeren van contrastieve analyses hangt dan ook samen met het concept transfer: het idee achter contrastieve analyses is dat transfer vaak de aanstichter is van fouten door T2-verwerwers (Major, 2008). Toen het begrip transfer onder vuur kwam te staan, zoals besproken in sectie 2.2, werden tevens contrastieve analyses bekritiseerd. Toch nam onderzoek in de vorm van contrastieve analyses weer toe vanaf de jaren tachtig. Ondanks kritiek op de aard en omvang van transfer en commentaar op contrastieve analyses hielden namelijk twee ideeën stand: de moedertaal is van invloed op het leren van een tweede taal, en het vergelijken van eerste en tweede talen geeft ons belangrijke inzichten (Rahimpour & Dovaise, 2011).

Door de jaren heen toonden diverse studies de bruikbaarheid van contrastieve analyses in het onderwijs aan voor zowel docenten als leerders. Zo liet Lee (1965) zien dat het voor docenten waardevol is om basale kennis te hebben van de moedertaal van zijn of haar cursisten. Lee (1965) gaf als voorbeeld dat het Japans een syllabische taal is, wat ertoe leidt dat Japanse sprekers in het Engels geneigd zijn om consonantclusters uit te breiden tot volledige lettergrepen. Een docent die volgens de onderzoeker deze kennis van het Japans heeft, snapt de gemaakte fout en ziet in dat er extra aandacht besteed moet worden aan consonantclusters in het Engels. Daarnaast leidde een ander contrastief onderzoek van het Japans en Engels tot het inzicht dat een gebrek aan het maken van betekenisvolle verbindingen tussen de T1 en T2 door docenten het succes van de T2-verwerving in de weg kan staan (Yamamoto-Wilson, 1997). Andere studies (Laufer & Girsai, 2008; Sheen, 1996) toetsten vervolgens middels experimenteel onderzoek het effect van een contrastieve benadering in het klaslokaal en toonden hiermee positieve effecten aan op de T2-verwerving van leerders. Laufer en Girsai (2008) onderzochten het effect van contrastieve analyse op de verwerving van enkelvoudige woorden en collocaties in het Engels. De groep participanten die instructie kreeg middels een contrastieve analyse van de moeder- en doeltaal presteerde in alle tests beter dan de groepen die een op betekenis gefocuste instructie of een niet-contrastieve op vorm gefocuste instructie kregen. Uit de studie van Sheen (1996) bleek tevens dat het hanteren van een deductieve benadering gebaseerd op input uit een contrastieve analyse effectiever was dan een inductieve benadering zonder deze input: participanten die CA-input kregen maakten minder fouten dan participanten die dat niet kregen.

Als NT2-docent is het dus handig om kennis paraat te hebben van de moedertalen van de leerders. Van de Craats (2004) verklaart tevens dat een docent die de moedertaal van een cursist spreekt beter in kan spelen op de fouten die de cursist maakt en het taalverwervingsproces gericht en effectiever kan sturen. Echter, het is voor een docent niet haalbaar om vaardig te zijn in de moedertalen van alle studenten of cursisten. Dit geldt met

name voor talen die ver van het Nederlands af staan en talen waar een docent zelf geen onderwijs in heeft gehad. De meeste bestaande NT2-handleidingen betreffen een algemene handleiding voor het leren van het Nederlands, die niet gekoppeld is aan een specifieke moedertaal. Handleidingen waarin de meest relevante overeenkomsten en verschillen tussen een moedertaal en de doeltaal Nederlands zijn beschreven, gebaseerd op een CA, bieden hier een uitkomst. Zoals eerder vermeld zal in dit onderzoek het Nederlands met het Mandarijn vergeleken worden. Een docent die een cursist met een Chinese achtergrond begeleidt, kan de handleiding die uit dit onderzoek rolt raadplegen om inzicht te krijgen in het proces van de taalleerder en hem of haar zo vooruit helpen.

2.4 Het Mandarijn

Voor de daadwerkelijke contrastieve analyse aan bod komt, zal er in dit hoofdstuk een introductie van de Mandarijnse taal worden gegeven om inzicht te krijgen in de gebieden waar de taal wordt gesproken, de sprekers van de taal, de taalfamilie en het schriftsysteem. Tevens zal een toelichting gegeven worden van het Pinyin, een fonetisch schriftsysteem, dat door deze scriptie heen gebruikt zal worden.

2.4.1 Introductie van het Mandarijn

Naast het Engels, Spaans en Hindi is het Mandarijn één van de meest gesproken talen ter wereld. Het dient officieel als standaardtaal in China, Singapore en op Taiwan. Wanneer we kijken naar China, zijn de sprekers van het Mandarijn verspreid over een groot gebied: van de grens met Korea in het noordoosten tot Yúnnán in het zuiden. Schattingen aan het begin van de eenentwintigste eeuw gaven weer dat 867 miljoen mensen in China en 6,8 miljoen mensen buiten China het Mandarijn als eerste taal hadden. Zo'n 180 miljoen mensen, zowel in Azië als daarbuiten, had het Mandarijn als tweede taal (Wiedenhof, 2004).

In China geldt sinds 1932 het dialect van Peking, het Pekinees, als de standaard voor het hele land. De verschillende variëteiten van het Chinees worden aangeduid als 'dialecten' of 'streektalen'. Een Chinees dialect valt echter niet te vergelijken met de traditionele definitie van een dialect, omdat de variëteiten onderling niet verstaanbaar zijn. Vaak wordt er een vergelijking gemaakt met Romaanse talen, waarbij wordt gezegd dat het Kantonees en Mandarijn bijvoorbeeld net zoveel van elkaar verschillen als het Portugees en Roemeens. Hier spreken we van verschillende talen, omdat ze in tegenstelling tot de variëteiten in China in verschillende landen worden gesproken (Li & Thompson, 1989).

De zeven grootste dialectgroepen in China zijn het Mandarijn, Wú, Gà, Xiāng, Mǐn, Hakka en Yuè. Dit zijn alle zeven Sinitische talen en ze vertonen hechte verwantschap. Binnen het Mandarijn kan wederom onderscheid gemaakt worden tussen vier dialecten, namelijk het Noordelijk Mandarijn, het Noordwestelijk Mandarijn, het Zuidelijk Mandarijn en het Zuidwestelijk Mandarijn. Deze dialecten vertonen van alle dialecten in China de hoogste mate van wederzijdse verstaanbaarheid (Li & Thompson, 1989; Wiedenhof, 2004).

De Chinese taalfamilie, ofwel alle Sinitische dialecten, vormen genetisch een aparte tak van de Sino-Tibetaanse taalfamilie. Deze taalfamilie bevat naast het Sinitisch een Tibeto-Birmaanse tak, die gevormd wordt door Tibetaanse talen in Tibet, Birmese talen in Myanmar en delen van Zuid China, Zuidoost-Azië en het Tibetaanse grensgebied, en Karen talen in het zuiden van Myanmar en het zuidelijke grensgebied tussen Thailand en Myanmar. De

genetische talen in de Sino-Tibetaanse taalfamilie kennen veel verwantschap. Toch zijn er ook andere talen die genetisch gezien niets met het Chinees gemeen hebben, maar toch van invloed op elkaar zijn. Zo hebben Korea, Japan, Mongolië, Mantsjoerije, Vietnam en Centraal-Azië vele eeuwen in de culturele invloedssfeer van China gelegen, wat leidde tot wederzijds contact tussen de talen. Sinds het eind van de negentiende eeuw heeft het Chinees bijvoorbeeld veel Japanse uitdrukkingen overgenomen (Li & Thompson, 1989; Wiedenhof, 2004).

Een laatste interessant punt om hier aan te halen is dat Chinese talen met elkaar gemeen hebben dat ze een zeer kleine morfologische complexiteit kennen. Dit soort talen worden ook wel isolerende talen genoemd en kenmerken zich door het feit dat woorden vaak maar uit één morfeem bestaan en niet in verschillende componenten kunnen worden opgedeeld (Li & Thompson, 1989). Het Mandarijn is zo'n morfologisch arme taal en kent nauwelijks verbuigingen, vervoegingen en affixen (betekenisloze, gebonden morfemen). Toch is het niet zo dat het Mandarijn helemaal geen morfologie kent: er bestaan in het Mandarijn enkele affixen en ook kunnen er samenstellingen worden gemaakt aan de hand van twee karakters (Li & Thompson, 1989).

2.4.2 Het Mandarijnse schriftsysteem

Chinees karaktersysteem

In tegenstelling tot het Latijnse schriftsysteem, bestaat het Chinese schriftsysteem uit karakters die vrijwel allemaal een klinkende vorm en betekenis hebben. Een letter in het Latijnse alfabet heeft een uitspraak, maar geen aparte betekenis: de betekenis wordt gevormd door het samenvoegen van letters. Fonemen (spraakklanken, e.g. /g/: de 'g' in 'gat') kennen dan ook een vaste combinatie met grafemen (letters). Ieder Chinees karakter daarentegen heeft dus naast een bepaalde uitspraak een eigen betekenis, die beiden niet af te lezen zijn aan de grafische vorm. Voor het leren lezen en schrijven van Chinese karakters, moet dan ook ieder karakter geleerd worden. Er zijn elementen in het Chinese schriftsysteem waar wel enige systematiek in zit. Deze elementen worden klankcomponenten genoemd, componenten die vaak terugkomen in een fonetische rol, en betekeniscomponenten, componenten die verwant zijn aan een bepaalde betekenis (Wiedenhof, 2004).

De Chinese karakters bestaan uit diverse strepen binnen een denkbeeldig vierkant. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen een stipje, een horizontale streep en een verticale streep. Deze strepen hebben een vaste volgorde en een Chinees karakter heeft er minimaal één en maximaal tientallen. Vroeger was het Chinese schrift verticaal, waarbij men van boven naar onderen las. In Taiwan wordt deze schrijf- en leeswijze nog steeds gehanteerd, maar in de Volksrepubliek China is het klassieke schrift in 1956 veranderd naar het model van het Latijnse schrift: van links naar rechts. Enkel op uithangborden of in bibliofiele uitgaven komt de verticale schrijfwijze in China nog voor (Wiedenhof, 2004).

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag hoeveel Chinese karakters er bestaan binnen het schriftsysteem. Het aantal schriftelementen kent immers geen limiet en er komen telkens nieuwe karakters bij. In het onderwijs ligt de nadruk op de meest frequente karakters en zijn overzichten hiervan van groot belang. De tien meest frequente karakters zijn goed voor het begrijpen van 16% van een alledaagse tekst. Met kennis van de eerste honderd frequente karakters kan 47% van een alledaagse tekst begrepen worden en met

de eerste duizend frequente karakters begrijpt men doorgaans 91% van een hedendaagse tekst. In het basisonderwijs worden gemiddeld 2500 Chinese karakters geleerd en in de onderbouw van de middelbare school komen daar nog eens 1000 karakters bij (Wiedenhof, 2004).

Wat betreft cijfers zijn sinds de 20e eeuw Arabische cijfers geïntegreerd in het Chinese schrift. Echter, het is niet zo dat deze de Chinese cijfers hebben verruild: beide systemen bestaan naast elkaar. De leestekens in het Chinese schrift zijn ontleend aan het Latijnse schrift, al wijken de vormen ervan soms af. Verder zijn er enkele Latijnse letters geïntegreerd in de Chinese spelling, met name wanneer het gaat om leenwoorden (Wiedenhof, 2004).

Door de digitalisering veranderde er veel voor het Chinese schriftsysteem. Wanneer men tegenwoordig op de computer of een mobiele telefoon iets in wil voeren, biedt ingewikkelde software een helpende hand. Men kan kiezen voor een grafische invoer van Chinese karakters, met een pen of vinger. Echter, er wordt ook steeds vaker gebruik gemaakt van bijvoorbeeld het Pinyin, dat in de volgende sectie nader uitgelegd zal worden. Men typt of schrijft in het Pinyin een bepaalde uiting, die de software vertaald naar Chinese karakters (Wiedenhof, 2004).

Pinyin

Mandarijse spraakklanken kunnen buiten het schrift gebaseerd op karakters op twee manieren geschreven worden. Een eerste manier is het internationale fonetische alfabet, in het Engels 'IPA'. In het algemeen wordt echter gebruik gemaakt van een ander systeem, namelijk het 'Hànyǔ Pīnyīn', kortweg 'Pinyin' genoemd. Het Pinyin is een systeem van transliteratie waarbij het Chinese schriftsysteem wordt omgezet in het Latijnse. De notatie van Mandarijse spraakklanken vindt hierin dus plaats in Latijnse letters. Een voorbeeld hiervan is 书, dat in het Pinyin als 'shū' (boek) wordt geschreven (Wiedenhof, 2004).

Het Mandarijn is een toontaal, wat inhoudt dat niet alleen spraakklanken, maar ook de toonhoogte betekenisonderscheidend is. Het valt te vergelijken met het verschil in klanken in het Nederlands, zoals 'zeven' tegenover 'leven': het verschil in 'z' of 'l' leidt tot een andere betekenis. In het Mandarijn kunnen zulke betekenisverschillen worden gemaakt door middel van toonhoogte. Het Mandarijn kent vijf verschillende tonen om betekenis te onderscheiden, die in het Pinyin-systeem worden weergegeven aan de hand van toonsymbolen. De toonsymbolen bevinden zich boven een klinker. De eerste toon wordt aangeduid met een streepje (macron) boven de klinker, zoals in 'bā' (harken). De tweede toon wordt afgebeeld met een accent aigu, zoals in 'bá' (optrekken). Om de derde toon aan te geven wordt in de Pinyin-transcriptie een omgekeerde circumflex gebruikt: 'bǎ' (vasthouden). De vierde toon kenmerkt zich door een accent grave: 'bà' (vader) en tot slot wordt de neutrale toon aangeduid door het ontbreken van een toonsymbool, zoals in 'ba' (suggestiepartikel) (Wiedenhof, 2004).

Tegenwoordig maken de meeste Chinezen op de basisschool al kennis met het Pinyin. Het ondersteunt hen bij de uitspraak van het Mandarijn. Voor veel Chinezen is het Mandarijn immers alleen een taal die men leert schrijven, maar niet spreekt. Het Pinyin fungeert dan als hulpschrift (Wiedenhof, 2004). Daarnaast is het Pinyin geschikt voor sprekers van buiten China, die niet bekend zijn met het Chinese schriftsysteem bestaande uit karakters, om inzicht te krijgen in de Chinese talen. Chinezen die met het Pinyin overweg kunnen, hebben makkelijker toegang tot het Latijnse schrift. Zij hebben bij het leren van de Nederlandse taal

dan ook een voordeel ten opzichte van Chinese sprekers die dit transliteratiesysteem nooit hebben gebruikt.

In deze studie zal gebruik worden gemaakt van het Pinyin, zodat de aangehaalde voorbeelden voor niet-Mandarijnse sprekers begrijpelijk zijn en men de onderliggende structuur van Mandarijnse woorden en zinnen kan zien.

3. Onderzoeksvraag

Het doel van deze studie is om de verschillen en overeenkomsten op het gebied van woordsoorten tussen het Mandarijn en het Nederlands in kaart te brengen om zo inzicht te krijgen in het taalverwervingsproces van Chinese NT2'ers. Er is gekozen om te focussen op één deelgebied, dat van woordsoorten, zodat dit taalkundig vlak tot in de diepte geanalyseerd kan worden. De Nederlandse morfologie kan een grote uitdaging zijn voor Chinese leerders van het Nederlands, aangezien het Mandarijn een isolerende taal is. Het is voor te stellen dat de verwerving van een taal die wel gebruik maakt van verbuigen, vervoegingen en affixen, zoals het Nederlands, in dat geval extra aandacht behoeft op morfologisch niveau.

Aan de hand van de transferhypothese wordt verwacht dat punten waar het Mandarijn en Nederlands van elkaar verschillen tot problemen kunnen leiden voor Chinese NT2'ers. Daar waar het Mandarijn en het Nederlands overeenkomen kan aan de andere kant een eenvoudigere verwerving worden verwacht. De overeenkomsten en verschillen tussen beide talen zullen door middel van een contrastieve analyse uiteen worden gezet. Vervolgens worden NT2-docenten in een handleiding handvatten aangereikt om om te gaan met deze moeilijkheden voor Chinese sprekers. De onderzoeksvraag die in deze studie centraal staat luidt als volgt:

“Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er tussen het Mandarijn en Nederlands op het gebied van woordsoorten en hoe beïnvloeden deze de verwerving van het Nederlands door Chinese NT2'ers?”

4. Contrastieve analyse

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een contrastieve analyse gedaan worden, waarbij het Mandarijn met het Nederlands wordt vergeleken op het gebied van woordsoorten. De studie richt zich binnen de taalkunde op zowel morfologisch als semantisch niveau. Specifiek zal er gekeken worden naar de verschillen en overeenkomsten tussen de talen wat betreft substantiva, pronomina, werkwoorden, adjectieven, adverbia, telwoorden en classificeerders. Er is gekozen voor deze categorieën, omdat binnen de omvang van het huidige onderzoek deze woordsoorten het relevantst zijn voor taalleerders en docenten. Voor de CA zijn voor het Mandarijn de referentiële grammatica-naslagwerken van Li en Thompson (1989) en Wiedenhof (2004), en een praktische gids van de Mandarijnse grammatica van Ross en Ma (2006) gebruikt. Voor de Nederlandse grammatica zijn het naslagwerk van Klooster (2001), en de online taalbronnen Onze Taal (<https://onzetaal.nl/>) en Algemene Nederlandse Spraakkunst (<http://ans.ruhosting.nl/e-ans/index.html>) geraadpleegd.

De Mandarijnse voorbeelden die ter verduidelijking zijn gegeven zijn ofwel afkomstig uit bovenstaande bronnen of zijn er een afgeleide van. De Nederlandse voorbeelden zijn tevens afkomstig uit of gebaseerd op bovenstaande bronnen of zijn zelf geconstrueerd. Eventuele afkortingen die in de vertalingen van het Mandarijn naar het Nederlands voorkomen worden in Bijlage I toegelicht.

4.2 Woordsoorten

4.2.1 Substantiva

Mandarijnse naamwoorden kunnen net als Nederlandse naamwoorden verwijzen naar levenloze objecten, wezens, abstracte zaken en andere verschijnselen die als entiteiten kunnen worden beschouwd. Beide talen kennen enkelvoudige naamwoorden, samengestelde naamwoorden en eigennamen, zoals weergegeven in onderstaand voorbeeld.

(1)	shū	(<i>enkelvoudig</i>)
	‘boek’	
	shūbāo	(<i>samengesteld</i>)
	boek tas	
	‘boekentas’	
	Lúndūn	(<i>eigenaam</i>)
	‘Londen’	

In het Nederlands kan onderscheid gemaakt worden tussen telbare naamwoorden, zoals ‘paard’ (meervoud: paarden), en niet-telbare naamwoorden, zoals ‘rijst’. In het Mandarijn werkt het systeem van telbaarheid op een andere manier: Chierchia (1998) en Krifka (1995) suggereren dat het Mandarijn enkel niet-telbare naamwoorden kent. Mandarijnse naamwoorden kunnen immers niet direct verbonden worden met telwoorden, maar enkel via classificeerders (zie

sectie 4.2.7), en ze kennen geen enkelvoud- of meervoudsvormen. Volgens Cheng en Sybesma (1998) zegt de gebruikte classificeerder echter wel iets over de telbaarheid van een naamwoord, aangezien er volgens hen wel in meer of mindere mate telbare en niet-telbare classificeerders bestaan. In deze analyse wordt hier niet in detail op ingegaan, maar wordt verwezen naar Chierchia (1998), Krifka (1995), en Cheng en Sybesma (1998) voor een completer overzicht.

Lidwoord

Het Nederlands kent drie lidwoorden, die kunnen worden ondergebracht in twee categorieën: bepaald en onbepaald. Een bepaald lidwoord wordt gebruikt voor een specifiek ding of persoon, waarbij ervan uit wordt gegaan dat de ontvanger weet waar het over gaat. Een onbepaald lidwoord daarentegen kenmerkt een nog onbekend gespreksonderwerp voor de ontvanger. Onder de bepaalde lidwoorden vallen het mannelijke of vrouwelijke ‘de’ en het onzijdige ‘het’. Het Nederlandse onbepaalde lidwoord is ‘een’, dat zowel voor mannelijke, vrouwelijke als onzijdige naamwoorden wordt gebruikt. Het Mandarijn daarentegen kent geen lidwoorden. Een Mandarijns naamwoord kan vooraf worden gegaan aan een bepalend woord of zelfstandig voorkomen. Wanneer een zelfstandig naamwoord nergens aan vooraf wordt gegaan, verwijst het naar iets algemeen in plaats van iets specifiek.

In het Mandarijn kan bepaaldheid dus niet door middel van lidwoorden worden aangegeven, maar zijn er andere manieren om definitie (bepaaldheid) te markeren. Zo kan de definitie van een naamwoord worden aangeduid met een aanwijzend voornaamwoord en kan de indefinitie van een naamwoord worden gemarkeerd met een telwoord. Deze woorden corresponderen niet met Nederlandse lidwoorden, al is het wel zo dat het Mandarijnse ‘nèi’ (*dat*) zonder nadruk steeds vaker functioneert als het Nederlandse bepaalde lidwoord ‘de’ en dat het telwoord ‘yí’ (*één*) zonder nadruk steeds vaker de rol inneemt van het Nederlandse onbepaalde lidwoord ‘een’. Daarnaast kan ook de woordvolgorde (in)definitie prijsgeven. Een preverbaal positie in een zin is een indicatie van definitie voor subjecten, object en topics. Dit maakt dat voorbeeld 2a, waar het subject preverbaal voorkomt, een definitie betekenis krijgt als ‘de persoon/personen die jij en ik verwachten is/zijn gekomen’. Voorbeeld 2b daarentegen, waar het subject in een postverbaal positie staat, kenmerkt een indefiniete betekenis, waarbij de persoon/personen onbekend zijn voor de spreker en ontvanger.

- (2) a. Rén lái le.
 persoon komen PA
 ‘De persoon/personen is/zijn gekomen.’
- b. Láí le rén le.
 komen PA persoon MRS
 ‘Iemand/sommige personen is/zijn gekomen.’

Tot slot kan in het Mandarijn ook de context bepalend zijn voor de interpretatie van de (in)definitie van een uiting. Wanneer in voorbeeld 3 al eerder is gesproken over fruit, dan kan de uiting als definitie worden beschouwd. Is dit niet het geval, dan krijgt ‘fruit’ een indefiniete lading.

- (3) Wǒ mǎi le shuǐguǒ le.
 ik kopen PA fruit MRS
 ‘Ik heb het fruit gekocht / Ik heb wat fruit gekocht.’

Geslacht

Waar in het Nederlands onderscheid gemaakt kan worden tussen vrouwelijke, mannelijke en onzijdige naamwoorden, kent het Mandarijn geen verschillen in geslacht. In het Nederlands bepaalt het geslacht de keuze voor het lidwoord en enkele andere pronomina. Echter, aangezien het Mandarijn geen lidwoorden kent, kent het ook geen woordgeslacht.

Getal

Ook verschillen Nederlandse en Mandarijnse naamwoorden van elkaar wat betreft getal. In het Nederlands kan een naamwoord enkelvoudig of meervoudig zijn. Veelvoorkomende suffixen om het meervoud te vormen in het Nederlands zijn *-en* en *(‘)-s*. Het Mandarijn kent geen onderscheid in getal: er bestaat enkel de enkelvoudige, onveranderlijke vorm. Een op zichzelf staand naamwoord wordt niet als enkelvoudig noch als meervoudig beschouwd, maar simpelweg ongespecificeerd. Wanneer men toch een getal wil aangeven, kan een naamwoord vooraf worden gegaan door een telwoord en classificeerder. Een classificeerder na een telwoord is verplicht en weglating ervan leidt tot ongrammaticaliteit. Wanneer in voorbeeld 4 bijvoorbeeld de classificeerder ‘bēn’ weggelaten wordt, wordt de uiting ongrammaticaal. Verdere uitleg van classificeerders en telwoorden komt in sectie 4.2.7 aan bod.

- (4) yì bēn shū
 één CL boek
 ‘één boek’

Naamval

Zowel het Nederlands als het Mandarijn kennen geen naamvallen als het gaat om naamwoorden. In het Nederlands kennen alleen pronomina nog naamvallen. Als het gaat om subjectiva bepaalt de plaats in de zin of een eventuele prepositie de functie van een naamwoord. In het Mandarijn geldt hetzelfde: dezelfde vorm van een naamwoord wordt gebruikt in een subject- of objectpositie. Onderstaande voorbeelden demonstreren dit. Het naamwoord ‘māo’ (kat) neemt als subject (voorbeeld 5) en object (voorbeeld 6) eenzelfde vorm aan.

- (5) Māo chī yú.
 kat eten vis
 ‘De kat eet vis.’ / ‘Katten eten vis.’

- (6) Wǒ yǎng māo.
 ik grootbrengen kat
 ‘Ik breng de kat(ten) groot.’

4.2.2 Pronomina

Persoonlijk voornaamwoord

Beide talen kennen persoonlijke voornaamwoorden in de eerste, tweede en derde persoon in zowel enkelvoud als meervoud. De Mandarijnse voornaamwoorden verwijzen enkel naar personen. In uitzonderlijke gevallen kunnen voornaamwoorden in de derde persoon verwijzen naar dieren of levenloze entiteiten. Tabel 1 geeft een overzicht weer van de Mandarijnse persoonlijke voornaamwoorden.

Tabel 1. Mandarijnse persoonlijke voornaamwoorden

	Mandarijn	Nederlands
1 ^e persoon enkelvoud	wǒ	ik
2 ^e persoon enkelvoud	nǐ - nǐn	jij - u
3 ^e persoon enkelvoud	tā	hij, zij, het
1 ^e persoon meervoud	wǒmen - zán(men)	wij
2 ^e persoon meervoud	nǐmen	jullie
3 ^e persoon meervoud	tāmen	zij

Net als in het Nederlands (*u*) kent het Mandarijn een aparte beleefdheidsvorm in de tweede persoon enkelvoud (*nǐn*). Echter, in gesproken taal wordt ‘nǐ’ (*jij*) ook vaak met formele termen, zoals ‘xiáojie’ (juffrouw) gecombineerd, zoals in ‘Xiáojie xiǎoxīn nǐ de dàyī!’ (*Juffrouw, pas op voor je jas!*). Dit is ook in het Nederlands mogelijk.

De persoonlijke voornaamwoorden ‘wǒ’ (*ik*) en ‘nǐ’ (*jij*) worden tevens gebruikt voor ‘men, iemand’. Daarnaast is zichtbaar in Tabel 1 dat het meervoud van persoonlijke voornaamwoorden wordt gevormd door het suffix -men. Doorgaans worden ‘wǒmen’ (*wij*) en ‘nǐmen’ (*jullie*) als meervoudsvormen beschreven, maar met het suffix -men wordt eerder een groep personen rondom iemand beschreven. Zo betekent ‘wǒmen’ letterlijk ‘ik en de personen rond mij’ en kan ‘nǐmen’ letterlijk vertaald worden naar ‘jij en de personen rond jou’.

De eerste persoon meervoud kent verschil in twee vormen op het gebied van inclusiviteit. Zo gebruikt men ‘wǒmen’ bij exclusieve vormen, wat betekent dat de toegesprokene(n) worden uitgesloten, of bij neutrale vormen waar inclusiviteit in het midden gelaten wordt. De betekenis van ‘Zán’ of ‘zánmen’ (iets formelere variant) is inclusief, wat inhoudt dat de toegesprokene(n) worden ingesloten. Een voorbeeld hiervan is hieronder zichtbaar. In voorbeeld 7 gaat de toegesprokene ook, terwijl dit in voorbeeld 8 niet het geval is.

(7) Rúguǒ míngtiān yào tiān hǎo zánmen jiu qù.
indien morgen zullen hemel goed wij juist gaan
‘Als morgen het weer goed is, dan gaan we erheen.’

(8) Wǒmen qù, nǐ bú qù.
wij gaan, jij niet gaan
‘Wij gaan wel, maar jij gaat niet.’

Het persoonlijk voornaamwoord ‘tā’ kan in spreektaal ook meervoudig worden gebruikt. Dit is vrij gebruikelijk. Daarnaast kan ‘tā’ gebruikt worden om te spreken over iets dat buiten het bereik van de spreker en luisteraar bevindt, zoals ‘daarginds, daar bij hen’.

Wat betreft geslacht wordt er in het Nederlands in de derde persoon enkelvoud onderscheid gemaakt tussen vrouwelijk, mannelijk en onzijdig. In het Mandarijn wordt er in gesproken taal geen onderscheid gemaakt in geslacht. In geschreven taal daarentegen bestaan er wel verschillende varianten voor mannelijke, vrouwelijke en neutrale persoonlijke voornaamwoorden in de tweede en derde persoon. Echter, alleen in de derde persoon wordt het geslachtsonderscheid frequent gebruikt.

Als het gaat om persoonlijke voornaamwoorden kent het Nederlands enkele naamvallen. Zo verschilt een persoonlijk voornaamwoord als subject, de *nominatief*, van een persoonlijk voornaamwoord als object, de *accusatief*, of indirect object, de *datief* (e.g.: ‘Hij loopt naar *hem* toe.’ of ‘Zij geeft *haar* een cadeau.’). Het Mandarijn kent dit verschil niet: pronomina kennen geen onderscheid in grammaticale rol. Dezelfde persoonlijke voornaamwoorden worden gebruikt als subject en object.

Een laatste belangrijk punt om aan te halen is het feit dat persoonlijke voornaamwoorden in het Mandarijn vaak weggelaten kunnen worden. Het Mandarijn is immers een topic-drop taal, wat inhoudt dat het topic van een zin, ofwel het subject (voorbeeld 9) ofwel het object (voorbeeld 10), vaak geïmpliceerd kan worden. Weglating is mogelijk wanneer de context al genoeg duidelijkheid biedt over welke personen of zaken het gaat. In het Nederlands kan een persoonlijk voornaamwoord in de subject- of objectpositie enkel worden weggelaten in de gebiedende wijs of in informeel taalgebruik. Net als in het Mandarijn is het in het Nederlands dan van belang dat uit de context duidelijk is om welk subject of object het gaat. Hierin komen de talen dus overeen.

(9) Bú yòng mǎi yóupiào.
niet hoeven te kopen postzegels
‘(Je) hoeft geen postzegels te kopen.’

(10) Wǒ dōu mǎi le.
ik al kopen PA
‘(Die) heb ik al gekocht.’

Ook worden persoonlijke voornaamwoorden in het Mandarijn vaak vermeden uit beleefdheid. Om respect te tonen wordt iemand vaak met zijn of haar titel of functie aangesproken, zoals ‘Jiàoshòu’ (*professor*) in plaats van ‘nǐn’ (*u*).

Bezittelijk voornaamwoord

Wanneer men een voornaamwoord in het Nederlands bezittelijk wil gebruiken, dient er een bezittelijk voornaamwoord te worden gebruikt: ‘mijn’, ‘jouw’, ‘je’, ‘zijn’, ‘haar’, ‘uw’, ‘ons’, ‘onze’, ‘jullie’ of ‘hun’. De keuze voor een bezittelijk voornaamwoord is afhankelijk van persoon en geslacht. De bezittelijke voornaamwoorden kunnen in het Nederlands zelfstandig (e.g. ‘dit is mijn glas’) of niet-zelfstandig (e.g. ‘dit is de mijne’) gebruikt worden. Niet-zelfstandig bezittelijk voornaamwoorden krijgen het suffix *-e*. Een bezitsrelatie kan ook

aangegeven worden door middel van de prepositie ‘van’ + persoonlijk voornaamwoord (e.g. ‘dit is van mij’). In het Nederlands worden zowel de zelfstandige als niet-zelfstandige vorm bezittelijk voornaamwoord genoemd. Een voornaamwoord verwijst doorgaans naar een zelfstandigheid (iets of iemand). In verschillende andere talen, zoals het Frans en Engels, wordt bij de niet-zelfstandige vorm dan ook vaak gesproken van een bezittelijk adjectief in plaats van voornaamwoord.

Het Mandarijn kent geen aparte bezittelijke voornaamwoorden. Bezit wordt aangeduid door de verbinding van twee naamwoordelijke zinsdelen met ‘de’. Het eerste naamwoordelijke zinsdeel is het associatieve zinsdeel en het tweede is het kern zelfstandig naamwoord. In geval van bezitsconstructies gaat het hier om een bezittelijk zinsdeel als associatief zinsdeel. In onderstaande voorbeelden vult een persoonlijk voornaamwoord het bezittelijke zinsdeel in.

(11) wǒ de péngyǒu
 ik BW vriend
 ‘mijn vriend’

(12) nǐ de chènshān
 jij BW shirt
 ‘jouw shirt’

Ook zelfstandige naamwoorden kunnen het eerste naamwoordelijke zinsdeel vervullen, zoals weergegeven in voorbeeld 13. In de vertaling naar het Nederlands volgt dan na het zelfstandig naamwoord een bezittelijk voornaamwoord, in dit geval ‘zijn’.

(13) tūzi de ěrduō
 konijn CL oor
 ‘(een) konijn zijn oor’

Aanwijzend voornaamwoord

Bij het aanwijzen van levenloze objecten, wezens en abstracte zaken kan zowel in het Nederlands als in het Mandarijn gebruik worden gemaakt van aanwijzende voornaamwoorden. Het Mandarijn kent geen onderscheid in geslacht en getal, waar het Nederlands dit wel kent (mannelijk of vrouwelijk: deze, die - onzijdig: dit, dat). In beide talen bestaat wel een onderscheid tussen dingen dichtbij en veraf. In het Mandarijn wordt voor dingen, wezens of zaken dichtbij vaak ‘zhè’ of ‘`zhèi’ (*dit, deze*) gebruikt en verwijst men naar iets dat zich verder weg bevindt met ‘nèi’, ‘nè’ of ‘nà’ (*dat, die*). De grens tussen wat als dichtbij en veraf beschouwd kan worden, verschilt soms wel tussen de talen. Dit geldt met name voor afgeleide, niet strikt ruimtelijke gebruikmakingen: ‘Zhè (*dit*) shì yī gè wènti’ wordt in het Nederlands sneller vertaald naar ‘Dat is een probleem’.

In tegenstelling tot het Nederlands kent het Mandarijn een verschil in formaliteit door een aanwijzend voornaamwoord wel of niet vooraf te laten gaan aan een classificeerder. In formeel taalgebruik is een classificeerder vereist in combinatie met een aanwijzend voornaamwoord, maar in informeel taalgebruik niet.

- (14) a. zhèi bér xiǎoshuō (formeel)
 deze CL roman
 ‘deze roman’
- b. zhèi xiǎoshuō (informeel)
 ‘deze roman’

In de objectpositie wordt een aanwijzend voornaamwoord nauwelijks zonder classificeerder gebruikt, ongeacht de mate van formaliteit.

- (15) a. Wǒ yào zhèi. (ongebruikelijk)
 ik willen deze
 ‘Ik wil deze.’
- b. Wǒ yào zhèi ge. (gebruikelijk)
 ik willen deze CL
 ‘Ik wil deze.’

Wederkerend voornaamwoord

Wederkerende voornaamwoorden in het Nederlands zijn ‘me’, ‘je’, ‘zich’ en ‘ons’. Ze komen voor in combinatie met wederkerende werkwoorden, zoals ‘zich vergissen’, ‘zich ergeren’ en ‘zich schamen’. Het Mandarijn kent één wederkerend voornaamwoord: ‘zìjǐ’. Net als in het Nederlands kan het wederkerend voornaamwoord in het Mandarijn zelfstandig of bijvoeglijk gebruikt worden. Het wederkerend voornaamwoord is niet gemarkeerd voor persoon of geslacht. Om toch een persoon aan te geven, kan het wederkerend voornaamwoord vooraf worden gegaan door een persoonlijk voornaamwoord, zoals in ‘wǒ zìjǐ’ (*mijzelf*). In beide talen volgen wederkerende uitdrukkingen persoonlijke voornaamwoorden dan direct op.

‘Zìjǐ’ kan ook gebruikt worden in een bijwoordelijke constructie, waar het dient als contrastaanduiding met een ander (voor)naamwoord:

- (16) Zhāngsān zìjǐ shāo cài.
 Zhangsan zelf koken eten
 ‘Zhangsan kookt zelf eten’
 (in tegenstelling tot iemand anders die voor hem kookt).

In deze constructie kan het subject ook vaak weggelaten worden, wanneer deze duidelijk is uit de context of door een eerdere benoeming:

- (17) (Nǐ) zìjǐ zuò gōngkè.
 (jij) zelf doen huiswerk
 ‘Jij maakt het huiswerk zelf.’
 (in tegenstelling tot iemand anders die het voor je maakt).

4.2.3 Werkwoorden

Getal en persoon

Op werkwoordelijk vlak verschillen het Nederlands en Mandarijn beduidend van elkaar. In het Nederlands congrueert het werkwoord in een zin met het getal en persoon. De vervoeging van het werkwoord ‘lopen’ bijvoorbeeld ziet er anders uit voor de eerste persoon enkelvoud (*ik loop*) dan de derde persoon enkelvoud (*hij of zij loopt*) of de tweede persoon meervoud (*jullie lopen*). In tegenstelling tot het Nederlands, worden werkwoorden in het Mandarijn niet vervoegd. Een werkwoord verschijnt dan ook altijd als infinitief in een zin, ongeacht om welke persoon of personen het gaat.

Tijd en aspect

Daarnaast kent het Nederlands diverse werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd (*ik werk*), onvoltooid verleden tijd (*ik werkte*), voltooid tegenwoordige tijd (*ik heb gewerkt*), voltooid verleden tijd (*ik had gewerkt*), onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd (*ik zal werken*), voltooid tegenwoordige toekomstige tijd (*ik zal gewerkt hebben*), onvoltooid verleden toekomstige tijd (*ik zou werken*) en voltooid verleden toekomstige tijd (*ik zou gewerkt hebben*). Het Mandarijn kent geen werkwoordstijden zoals het Nederlands die kent. Zoals eerder vermeld, verschijnt een werkwoord in het Mandarijn immers altijd in infinitiefvorm en kent het geen vervoegingen.

Toch kent het Mandarijn genoeg middelen om tijd aan te duiden; het wordt simpelweg op een andere manier uitgedrukt. Voor het expliciteren van tijd is in het Mandarijn het aspect van belang. Het aspect is een tijdsaanduiding die indiceert hoe een gebeurtenis of handeling in de tijd staat of voltrekt. Waar het in het Nederlands relevant is om de tijd van nu aan te geven, door middel van de onvoltooid tegenwoordige tijd (*het regent*), is een verwijzing naar het nu in het Mandarijn niet vereist en irrelevant. De aanduiding van zaken die staan te beginnen of bezig of voltooid zijn, maken daarentegen wel deel uit van de Mandarijnse grammatica. Aspectuele betekenissen worden met name uitgedrukt met behulp van partikels.

Eén van die partikels is het partikel ‘le’, dat een perfectief aspect aanduidt. Het is het frequentst voorkomende aspectspartikel en geeft aan dat de tijd uit twee delen bestaat en dat de gebeurtenis of handeling binnen het predicaat in één van die twee delen ligt. Deze begrenzing van tijd heet perfectief en geeft aan dat een actie voltooid is.

- (18) Wǒ zài nàli zhù le liǎng ge yuè.
ik in daar leven PA twee CL maand
‘Ik heb daar twee maanden geleefd.’

Een ander aspect dat gebruikt wordt om tijd aan te duiden is het ervaringsaspect ‘guo’. Het is afgeleid van het werkwoord ‘guò’, dat ‘passeren’ betekent. Het aspectspartikel ‘guo’ wordt doorgaans achter het werkwoord geplaatst en geeft aan dat een gebeurtenis ten minste één keer plaats heeft gevonden in het onbepaalde verleden. De veroorzaker van de gebeurtenis of handeling is iets of iemand in de vertelde tijd en daarom wordt het partikel het ervaringsaspect genoemd.

- (19) Wǒ chī - guò Riběn fàn.
 ik eten EA Japan eten
 ‘Ik heb (eerder) Japans eten gegeten.’

Ook het duratieve aspect ‘zhe’ is van belang binnen de Mandarijnse grammatica. In combinatie met werkwoorden geeft het partikel een voortgaande toestand weer. Het kan vergeleken worden met het Engelse suffix *-ing* achter een werkwoord (*is working*) of het Nederlandse ‘aan het’ + werkwoord.

- (20) Tā ná - zhe liǎng - běn shū.
 hij/zij nemen DA twee CL boek
 ‘Hij/zij is twee boeken aan het vasthouden.’

Tot slot kunnen ook bijwoorden gebruikt worden om een verleden tijd aan te geven. Bij verbaaladjectieven of statieve werkwoorden, werkwoorden die geen actie uiten, is dat vaak de enige manier om tijd aan te duiden. Bijwoorden die tijd kunnen uitdrukken zijn bijvoorbeeld ‘guòqù’ (*in het verleden*), ‘yǐqián’ (*eerder, voor(heen)*) en ‘cóngqián’ (*eerder*).

Bijwerkwoorden

Iets wat het Nederlands niet kent, is het voorkomen van bijwerkwoorden in het Mandarijn. In het Mandarijn zijn net als in het Nederlands veel werkwoorden transitief: ze kunnen met een object geconstrueerd worden. Echter, in het Mandarijn laten maar weinig werkwoorden zich met twee objecten (een direct en indirect object) construeren, wat in het Nederlands wel gewoonlijk is (*Ik wens je veel sterkte*). We spreken dan van ditransitieve werkwoorden. Door het gebrek hieraan in het Mandarijn bevinden zich in de werkwoordelijke betekenis maar weinig deelnemers. Deze verzameling deelnemers kan worden uitgebreid door middel van bijwerkwoorden. Bijwerkwoorden representeren deelnemers die nauw betrokken zijn bij de actie van het hoofdwerkwoord. In voorbeeld 21 fungeert ‘gěi’ als bijwerkwoord en ‘zuò’ (*maken*) als hoofdwerkwoord. ‘Gěi’ krijgt normaliter als hoofdwerkwoord de betekenis van ‘geven, schenken’, maar betekent hier als bijwerkwoord ‘aan, voor’. Het indirect object ‘wǒ’ (*ik* - in de context *mij*) is bij het bijwerkwoord geconstrueerd.

- (21) Māmā gěi wǒ zuò jiǎozi.
 mama voor ik maken dumpling
 ‘Mama maakt dumplings voor mij.’

Koppelwerkwoorden

Een koppelwerkwoord komt voor in een zin met een naamwoordelijk gezegde. Het koppelwerkwoord verbindt het subject van de zin met het naamwoordelijk deel. Het Nederlands kent de volgende koppelwerkwoorden: ‘zijn’, ‘worden’, ‘blijven’, ‘blijken’, ‘lijken’, ‘schijnen’, ‘heten’, ‘dunken’ en ‘voorkomen’. Het Mandarijn kent één koppelwerkwoord, namelijk ‘shi’ (*zijn*).

- (22) Zhè shì Zhōngguó.
 dit zijn china
 ‘Dit is China.’

Het verschil tussen beide talen is dat het Mandarijnse subject in een zin altijd als topic beschouwd kan worden, in tegenstelling tot in het Nederlands. Het Mandarijn is anders dan het Nederlands immers een topic-prominente taal, wat inhoudt dat het topic in een zin een belangrijke rol inneemt. Het topic van een zin is datgeen waar de zin over gaat en om draait en staat altijd vooraan in de zin. Een zin met een koppelwerkwoord kan er in het Mandarijn dan ook als volgt uit komen te zien:

- (23) Tā shì Tāng xiānshēng.
 hij/zij zijn Tāng meneer
 ‘Wat betreft hem, het is een geval van meneer Tāng.
 > ‘Hij is meneer Tāng.’

Hulpwerkwoorden

Een zin kan naast een hoofdwkwoord één of meerdere hulpwerkwoorden bevatten. Een hulpwerkwoord zorgt voor een extra betekenis in de zin in de vorm van een tijdsaanduiding of de mening van de spreker. In het Nederlands bestaan verschillende groepen hulpwerkwoorden, waaronder hulpwerkwoorden van tijd (*hebben en zijn*), hulpwerkwoorden van de lijdende vorm (*zijn en worden*) en modale hulpwerkwoorden (*zullen, kunnen, mogen, moeten, willen*). In het Mandarijn wordt ook gebruik gemaakt van hulpwerkwoorden, al gaat het hier altijd alleen om modale werkwoorden. Het Mandarijn kent verschillende varianten en betekenissen van het Nederlandse ‘kunnen’: ‘huì’ (*kennen, beheersen*), ‘kěyì’ (*toegestaan zijn, mogen*), ‘kěnéng’ (*mogelijk zijn dat*) en ‘néng’/‘nénggòu’ (*kunnen, in staat zijn*). Daarnaast bestaan er meerdere Mandarijnse modale werkwoorden die zich vrij vertalen in het Nederlandse ‘willen’ en ‘moeten’: ‘yào’ (*willen, zullen, moeten*), ‘xiǎng’ (*willen, van plan zijn*), ‘xiǎngyào’ (*(graag) willen*), ‘yuànyì’ (*wensen of willen dat*), ‘(yīng)gāi’ (*behoren te, zouden moeten*), ‘(bǐ)děi’ (*moeten*), ‘bú yòng’ (*niet hoeven te*), ‘búbi’ (*het is niet nodig, niet hoeven*), ‘bié’ (*niet moeten*), ‘bú yào’ (*niet moeten*), enzovoorts. Veel van de Mandarijnse modale hulpwerkwoorden kennen ook een transitieve vorm als hoofdwkwoord. De betekenis van zo’n hoofdwkwoord verschilt dan van de betekenis van het hulpwerkwoord.

4.2.4 Adjectieven

Net zoals in het Nederlands geven adjectieven een eigenschap of toestand weer. Ze kunnen in beide talen attributief, voorafgaand aan het zelfstandig naamwoord (voorbeeld 24a), of predicatief optreden (voorbeeld 24b).

- (24) a. gāo shān
 hoog berg
 ‘hoge bergen’

- b. Shān gāo.
 berg hoog
 ‘De bergen zijn hoog.’

In het Nederlands wordt een predicatief adjectief gebruikt in combinatie met een koppelwerkwoord, meestal ‘zijn’, en vormt het het naamwoordelijke deel in een gezegde. In het Mandarijn kan een adjectief ook met ‘shi’ (*zijn*) gevormd worden, maar dit leidt tot een andere betekenis. Mandarijnse predicatieve adjectieven worden ook wel bijvoeglijk werkwoorden of verbaaladjectieven genoemd, omdat ze geen koppelwerkwoord nodig hebben: het werkwoord zit min of meer in het predicatieve adjectief. Enkele Mandarijnse adjectieven kunnen niet zelfstandig als predicaat optreden, zoals ‘zhēn’ (*echt, waar*) en ‘shēng’ (*levend*). Deze worden enkel in een attributieve of bijwoordelijke constructie gebruikt.

Waar het Nederlands een verbuiging van het adjectief krijgt in attributieve vorm door de toevoeging van *-e* (*hoog - hoge*), met uitzondering van een onbepaalde, onzijdige constructie (*een mooi meisje*), geldt dit in het Mandarijn niet: er is één vorm. Daarnaast kent het Nederlands diverse spellingsregels voor het gebruik van attributieve adjectieven. Hierbij valt te denken aan het veranderen van een ‘f’ in een ‘v’ (*creatief - creatieve*) en het veranderen van een ‘s’ in een ‘z’ (*boos - boze*). Daarnaast valt een klinker weg in een lange klinkerklank met twee dezelfde klinkers, wanneer deze wordt opgevolgd door een medeklinker (*rood - rode*). Er vindt verdubbeling van de laatste medeklinker plaats wanneer een adjectief één korte klinker bevat en eindigt op één medeklinker (*dun - dunne*). Tot slot krijgen veel stoffelijke adjectieven in attributieve vorm *-en* als uitgang (*hout - houten*).

Verder kent Het Nederlands een vergrotende (*hogere*) en overtreffende trap (*hoogst*) van bijvoeglijk naamwoorden, die het Mandarijn niet kent. Wel kunnen er in het Mandarijn bijwoorden, zoals ‘zui’ (*meest*), worden toegevoegd om een soortgelijke betekenis te creëren: ‘Shéi zui xiǎo?’ (*Wie is er het allerkleinst?*).

Een belangrijk punt als het gaat om adjectieven is de vorming van bepalingen. In zowel het Mandarijn als het Nederlands bestaat er een verschil tussen ‘bái miànbāo’ (*witbrood*) en ‘bái de miànbāo’ (*wit brood*). Door toevoeging van de prepositie ‘de’ zit de witheid niet langer ingebakken in het brood, maar is het er nauw aan verwant. Een verschil met het Nederlands is dat ‘bái’ (*wit*) uitzonderlijk gebruikt wordt in combinatie met het zelfstandig naamwoord ‘miànbāo’ (*brood*). Wanneer er bijvoorbeeld wordt gesproken van witte wijn, maakt men hier gebruik van een ander adjectief ‘wit’, dat specifiek aan wijn toebehoort: ‘bái pútao jiǔ’ (*witte wijn*) (‘bái pútao’ is hier ‘wit’). Zelfstandige naamwoorden geven dus een eigen dimensie als kern aan de onderschikking en de onderschikkende constructie (zelfstandig naamwoord) verhuult de eigenschap (adjectief) in de bepaling.

Dit geldt idem voor Mandarijnse predicatieve adjectieven: de eigenschap richt zich naar de drager van die eigenschap. Een Mandarijnse uiting als ‘shān gāo’ kan niet alleen worden opgevat als ‘de bergen zijn hoog’, maar ook als ‘de bergen zijn hoger’. Er wordt daarom in het onderwijs vaak aangeraden gebruik te maken van het bijwoord ‘hěn’ (*heel, erg, zeer*) om misvattingen te voorkomen: ‘shān hěn gāo’ (*de bergen zijn erg hoog*).

4.2.5 Adverbia

Een bijwoord dient als bepaling bij een werkwoord, een adjectief of een ander bijwoord. In het Mandarijn volgt er verplicht een uitdrukking op een bijwoord, terwijl dit in het Nederlands optioneel is. In het Nederlands kan het object in voorbeeld 25 worden weggelaten. In voorbeeld 26 is zichtbaar dat het bijwoord ‘yě’ (*ook*) nog een werkwoord zoals ‘mǎi’ (*kopen*) nodig heeft in de zin, waar in het Nederlands één werkwoord volstaat.

(25) Wǒ yě mǎi xīn de.
ik ook kopen nieuw OND
‘Ik koop ook een nieuwe (OND).’

(26) Tā mǎi xīn de, wǒ yě mǎi.
hij/zij kopen nieuw OND, ik ook kopen
‘Hij/zij koopt een nieuwe, en ik ook.’

Zoals zichtbaar in bovenstaande voorbeelden wordt een bijwoord in het Mandarijn vrijwel altijd na het subject of topic, wanneer er geen subject is, geplaatst. Enkele bijwoorden, zoals bijwoorden die een tijd (‘jīntiān’: *vandaag*) of attitude (‘xiǎnrán’: *duidelijk*) aanduiden, mogen ook aan het begin van de zin gebruikt worden en dus aan het subject of topic voorafgaan. In het Nederlands staat een bijwoord vaak aan het begin of eind van een zin of na de persoonsvorm. Tevens kan een bijwoord voor een adjectief geplaatst worden om een adjectief nader te bepalen.

Het Nederlands maakt onderscheid in bijwoorden van graad, plaats, tijd, aanwijzende bijwoorden, onbepaalde bijwoorden en vragende bijwoorden. Het Mandarijn kent een andere indeling, namelijk die van gewone bijwoorden en vrije bijwoorden. Gewone bijwoorden zijn bijwoorden die voor een werkwoord, adjectief of ander bijwoord staan. Voorbeelden van gewone bijwoorden zijn ‘yě’ (*ook*), ‘bù’ (*niet*) en ‘hěn’ (*erg*). Vrije bijwoorden daarentegen zijn niet beperkt tot deze plek en kunnen ook aan het begin van een zin of zinsdeel voorkomen en deze vervolgens als geheel bepalen. Voorbeelden van vrije bijwoorden zijn ‘dàgài’ (*waarschijnlijk*), ‘yígòng’ (*in totaal*) en ‘suíran’ (*hoewel*).

Net als in het Nederlands, kunnen in het Mandarijn veel adjectieven bijwoordelijk geconstrueerd worden. Dit geldt alleen voor gewone bijwoorden en de reconstruering leidt tot een betekenisverschil. Een voorbeeld hiervan is hieronder zichtbaar.

(27) bái
adjectief: ‘wit’
bijwoord: ‘tevergeefs’

4.2.6 Telwoorden

Het Mandarijn telt net als het Nederlands tientallig. De getallen één tot en met tien en nul hebben aparte termen en de enkelvoudige telwoorden die daarop volgen zijn machten van tien, zoals ‘bǎi’ (*honderd*). In het Nederlands krijgen de eerste drie machten van tien aparte namen (tien, honderd, duizend) en in het Mandarijn geldt dit voor de eerste vier machten van tien (tien, honderd, duizend, tienduizend). Grote ronde getallen worden in het Mandarijn voorafgegaan

door ‘yì’ (één), bijvoorbeeld ‘yībǎi’ (honderd). In het Nederlands geldt dit pas vanaf een miljoen, bijvoorbeeld ‘een miljoen’, maar niet ‘een honderd’.

Beide talen kennen zowel hoofd- als rangtelwoorden. In het Nederlands kan een zelfstandig naamwoord voorafgegaan worden door een hoofdtelwoord: ‘drie boeken’. In het Mandarijn is er een classificeerder vereist tussen het hoofdtelwoord en het zelfstandig naamwoord in: ‘sān běn shū’ (drie boeken). Rangtelwoorden worden in het Mandarijn gevormd aan de hand van de volgende constructie: ‘dí’ + hoofdtelwoord, bijvoorbeeld ‘dí èr’ (tweede).

4.2.7 Classificeerders

Iets wat uniek is voor Chinese talen is het gebruik van classificeerders. Het Mandarijn is rijk aan classificeerders: in ‘Hanyu Liangci Cidian’ (Een Woordenboek voor Chinese Classificeerders) worden maar liefst 902 classificeerders gerangschikt (Hanyu Liangci Cidian, 1988). Classificeerders, ook wel maatwoorden genoemd, categoriseren zaken in klassen. De meeste zelfstandige naamwoorden worden geassocieerd met een bepaalde classificeerder. Een voorbeeld van een Mandarijnse classificeerder is ‘liàng’ (wagen), dat naar een klasse van voertuigen verwijst.

Een classificeerder is vereist in een aanwijzende of numerieke constructie. Het gebruik van classificeerders valt te vergelijken met de situatie van niet-telbare naamwoorden in het Nederlands. In het Nederlands is het bijvoorbeeld niet mogelijk om ‘drie water’ te zeggen, maar moet er een maatwoord aan het naamwoord voorafgaan, zoals in ‘drie glazen water’. In het Mandarijn worden alle naamwoorden op deze manier behandeld en dient er altijd een classificeerder te worden gebruikt in combinatie met een aanwijzend voornaamwoord of telwoord. De volgorde in zo’n constructie is als volgt:

aanwijzend voornaamwoord en/of telwoord + classificeerder + zelfstandig naamwoord

Een classificeerder volgt dus op een aanwijzend voornaamwoord, telwoord of een combinatie van beide, en gaat vooraf aan een zelfstandig naamwoord. De keuze van de classificeerder is afhankelijk van dit naamwoord. De voorbeelden hieronder geven weer hoe dit eruitziet. De onderstreepte classificeerder ‘běn’ wordt vaak gecombineerd met naamwoorden die verband houden met ‘ingebonden drukwerk’, zoals ‘shū’ (boek).

- (28) a. zhè běn shū
dit CL boek
‘dit boek’
- b. sān běn shū
drie CL boek
‘drie boeken’
- c. nà sān běn shū
die drie CL boek
‘die drie boeken’

Er bestaan constructies waarin geen classificeerder gebruikt wordt na een aanwijzend voornaamwoord of telwoord. In die gevallen zijn de uitingen stilistisch gekleurd. Deze uitzonderingen kunnen zowel betrekking hebben op formele als informele uitdrukkingen. Classificeerders komen ook regelmatig zelfstandig zonder naamwoord of telwoord voor. Dit geldt met name voor maten en gewichten of classificeerders die vaak met een bepaald zelfstandig naamwoord optreden. In het laatste geval dient uit de context duidelijk te worden om welk naamwoord het gaat.

Zoals eerder besproken in sectie 4.2.1, wordt er als het gaat om definietheid vaak gesproken van twee klassen classificeerders: telbare en niet-telbare classificeerders. De telbare classificeerders worden gebruikt in combinatie met telbare naamwoorden en de niet-telbare classificeerders gaan vooraf aan niet-telbare naamwoorden of fungeren als meeteenheden voor telbare naamwoorden. De classificeerder ‘běn’ in voorbeeld 29a is een telbare classificeerder, terwijl ‘xiāng’ (29b) een niet-telbare classificeerder is (Zhang, 2007).

- (29) a. liǎng běn shū
 twee CL boek
 ‘twee boeken’
- b. liǎng xiāng shū
 twee CL boek
 ‘twee dozen boeken’

De frequentst gebruikte classificeerder is ‘ge’, die de betekenis heeft van ‘stuk, exemplaar’. De klasse waarbinnen deze classificeerder valt is erg ruim en beperkt zich enkel tot een onderscheidbaar exemplaar of individuele zaak. De classificeerder ‘ge’ wordt steeds meer een algemene classificeerder, die specifieke classificeerders vervangt. Echter, veel zelfstandig naamwoorden behoeven nog steeds een speciale classificeerder. In het onderstaande voorbeeld is zichtbaar tot wat voor betekenisverschil de toevoeging van ‘ge’ leidt.

- (30) a. zhèi ge
 dit CL
 ‘dit exemplaar’
- b. zhèi
 ‘dit’

5. Handleiding voor NT2-docenten

In dit hoofdstuk zullen NT2-docenten een praktische handleiding aangereikt krijgen voor leerders met het Mandarijn als moedertaal. Van de verschillen en overeenkomsten tussen het Nederlands en Mandarijn die in het vorige hoofdstuk aan het licht zijn gekomen, zal nu aan de hand van de transferhypothese gekeken worden welke effecten deze kunnen hebben op het leren van het Nederlands en hoe docenten daarmee om kunnen gaan. Een T2-leerder maakt immers gebruik van de kennis van grammaticale structuren uit de T1 (Odlin, 1989; Gass & Selinker, 1992; Unsworth & Blom, 2010; Swan & Smith, 1987; Appel & Muysken, 2005). Wanneer docenten en leerders zich bewust worden van deze kennis, kan dit worden omgezet in een hulpmiddel bij het leren van een tweede taal. Net zoals in sectie 4 zullen de bevindingen per woordsoort besproken worden. Bij sommige voorspellingen zal eerder onderzoek worden aangehaald ter evidentie.

5.1 Woordsoorten

5.1.1 Substantiva

Wat betreft de overeenkomsten tussen Mandarijnse en Nederlandse substantiva kennen beide talen drie soorten: enkelvoudige naamwoorden, samengestelde naamwoorden en eigennamen. Daarnaast kennen beide talen geen naamvallen als het gaat om zelfstandige naamwoorden, waardoor op dit vlak geen problemen ondervonden kunnen worden bij het leren van het Nederlands.

Toch verschillen het Mandarijn en Nederlands op het gebied van substantiva meer dan dat ze overeenkomen. Zo kent het Mandarijn geen woordgeslacht en daarmee ook geen lidwoorden. Dit maakt het lidwoordsysteem in het Nederlands een uitdaging voor Chinese NT2'ers en zij zullen op basis van hun moedertaal geneigd zijn lidwoorden weg te laten. In een onderzoek naar het lidwoordgebruik van Chinese leerders van het Engels is dit al aangetoond: Chinese sprekers lieten in het Engels vaak lidwoorden weg waar moedertaalsprekers deze wel gebruikten (Robertson, 2000). Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat verkeerde lidwoorden worden gebruikt en daarom is het zaak dat het leren van zelfstandige naamwoorden in combinatie met de juiste lidwoorden gebeurt (e.g. 'het paard' als eenheid leren in plaats van enkel 'paard'). Het selecteren van het juiste lidwoord bij een substantief is overigens voor alle T2-leerders van het Nederlands, dus niet alleen voor Chinezen, een lastige taak. Diverse studies hebben de moeite van NT2'ers met het Nederlandse woordgeslacht in kaart gebracht en laten zien dat er vaak overgeneralisatie van het bepaalde lidwoord 'de' plaatsvindt (*de hoofd*), doordat dit lidwoord het frequentste voorkomt in het Nederlands (Hulk & Cornips; 2006; Unsworth, 2007; Blom, Polišká & Weerman, 2008; Ziemann, Weerman & Ruigendijk, 2011). Met name T2-leerders in wiens moedertaal geen woordgeslacht bestaat, kunnen problemen ondervinden in de doeltaal (Hawkins & Franceschina, 2004; Franceschina, 2005). In veel talen, zoals het Frans of Spaans, geeft het naamwoord het woordgeslacht prijs. Echter, het Nederlands kent geen waterdichte regels voor het gebruik van 'de' of 'het', en de 'aanwijzingen' die er bestaan (e.g. een naamwoord op *-heid* is doorgaans een de-woord) zijn door de grote omvang moeilijk te onthouden. De verwerving van het Nederlandse woordgeslacht komt dan ook voor een groot deel neer op het expliciet leren van woorden (Carroll, 1989). Om cursisten extra gewend te laten raken met de juiste lidwoorden is het van

belang dat docenten op dit gebied voldoende input geven. Geringe input heeft in eerder onderzoek namelijk al bewezen het proces van lidwoordverwerving in de weg te staan (Hulk & Cornips; 2006; Unsworth, 2008; Anderson, 1999). Het is een idee om als docent te proberen handelingen te benoemen in combinatie met het juiste lidwoord, zoals in ‘ik pak nu de tas’.

Behalve het onterecht omitteren van een lidwoord, kan het ook voorkomen dat Mandarijse sprekers in het Nederlands lidwoorden plaatsen waar dat juist niet de bedoeling is. Wat het namelijk nog moeilijker maakt voor Chinese NT2’ers, is dat een lidwoord in het Nederlands soms wordt weggelaten. In het Nederlands wordt een telbaar, onbepaald substantief (zelfstandig naamwoord) in het meervoud bijvoorbeeld niet voorafgegaan door een lidwoord (e.g. ‘Er lopen paarden in de wei’.). Ook wanneer een beroep, functie of rol wordt aangeduid als naamwoordelijk deel wordt het lidwoord geëlimineerd (e.g. ‘Ik wil later brandweerman worden.’). Een laatste voorbeeld is dat een niet-telbaar substantief nooit vooraf wordt gegaan door een onbepaald lidwoord (e.g. ‘Op de schaal ligt fruit.’ en niet ‘Op de schaal ligt een fruit.’). Naast het feit dat Chinese NT2’ers dus het hele systeem van lidwoorden dienen te verwerven, worden ze ook geacht de vele uitzonderingen te kennen wanneer een lidwoord niet gebruikelijk is. Dit maakt het Nederlandse lidwoordstelsel minder transparant en dus een nog grotere opgave voor Mandarijse sprekers: verworven regels met betrekking tot lidwoorden kunnen immers niet in alle gevallen toegepast worden.

Samenhangend met het leren van de juiste lidwoorden, dienen Chinese NT2’ers ook te leren welke naamwoorden telbaar zijn en welke niet. In het Mandarijn worden in een numerieke uiting altijd classificeerders gebruikt, maar in het Nederlands is het gebruik van soortgelijke maatwoorden (e.g. ‘twee kopjes rijst, ‘drie kroppen sla’) veel schaarser en beperkt tot niet-telbare naamwoorden. Leerders van het Nederlands zullen er dus op gewezen moeten worden bij welke naamwoorden dit het geval is en ze geen onbepaald lidwoord (e.g. ‘~~een~~ rijst’) of meervoudsuitgang (e.g. ‘rijst~~en~~’) kunnen gebruiken.

Doordat het Mandarijn geen onbepaalde en bepaalde lidwoorden kent, is het systeem van definitie in het Nederlands ook niet bekend bij Mandarijse sprekers. Het Mandarijn kent wel andere manieren om definitie aan te duiden, wat betekent dat het de notie van bepaaldheid wel kent, maar dat Chinese NT2’ers het Nederlandse systeem zullen moeten leren begrijpen.

Tot slot is een laatste verschil tussen de talen dat het Mandarijn geen onderscheid kent in enkelvoud en meervoud. Mandarijns sprekende leerders van het Nederlands zullen er dus attent op gemaakt moeten worden dat een naamwoord in het Nederlands een meervoudsuitgang krijgt wanneer het om meer dan één object, persoon of abstracte zaak gaat en dat men niet zomaar op de context mag leunen. Een naamwoord in het meervoud krijgt daarnaast altijd ‘de’ als bepaald lidwoord, ook al gaat het om een onzijdig naamwoord (e.g. ‘het boek’ - ‘de boeken’).

5.1.2 Pronomina

Persoonlijk voornaamwoord

Uit de contrastieve analyse is gebleken dat zowel het Mandarijn als het Nederlands persoonlijke voornaamwoorden groeperen in eerste, tweede en derde persoon enkelvoud en meervoud. Dit is gunstig voor Mandarijns sprekende leerders van het Nederlands met betrekking tot transfer.

Gezien de pronomina, is dit het enige pronomen in het Mandarijn waar verschillende vormen bestaan met betrekking tot getal en persoon. Echter, wat betreft geslacht maakt het Mandarijn in gesproken taal geen en in geschreven taal nauwelijks onderscheid. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat Chinezen om deze reden in het Engels vaak ‘gender fouten’ maken (Dong & Jia, 2011). De participanten in de studie van Dong & Jia (2011) verwezen soms naar een man met ‘she’ en naar een vrouw met ‘he’. Docenten zullen Chinese leerders er daarom op moeten attenderen dat in het Nederlands onderscheid gemaakt wordt in geslacht: in de derde persoon enkelvoud bestaan een mannelijke, vrouwelijke en onzijdige vorm.

Een ander verschil met het Nederlands is dat het Mandarijn geen naamvallen kent als het gaat om persoonlijke voornaamwoorden. In het Nederlands krijgt een persoonlijk voornaamwoord een andere vorm wanneer het als object of indirect object fungeert dan wanneer het een subjectpositie invult (e.g. ‘*Hij* geeft *hem* een cadeau.’). Naast de subjectvormen van persoonlijke voornaamwoorden (e.g. ‘ik’) zullen dus ook de niet-onderwerpsvormen geleerd moeten worden (e.g. ‘me/mij’).

Tot slot is het Mandarijn een topic-drop taal, wat ertoe kan leiden dat Chinese NT2’ers onterecht persoonlijke voornaamwoorden weglaten in het Nederlands. Men zal zich moeten aanwennen altijd een persoonlijk voornaamwoord te gebruiken, met uitzondering van de imperatief of in informeel taalgebruik. Bij weglating in informeel taalgebruik is het van belang dat de context genoeg duidelijkheid biedt, maar dit kennen de leerders vanuit hun moedertaal al.

Bezittelijk voornaamwoord

In tegenstelling tot het Nederlands kent het Mandarijn geen bezittelijke voornaamwoorden. Bezit wordt in het Mandarijn aangeduid door middel van het partikel ‘de’, dat tussen een persoonlijk voornaamwoord en zelfstandig naamwoord in wordt geplaatst. Chinese NT2’ers zullen dus een nieuwe categorie woordsoorten (het bezittelijk voornaamwoord) moeten leren met verschillende vormen. Voor de eerste, tweede en derde persoon enkelvoud en meervoud kent het Nederlands namelijk niet één vorm, maar bestaan er meerdere, zoals ‘jouw’, ‘je’ en ‘uw’ voor niet-zelfstandig gebruik in de tweede persoon enkelvoud en ‘jouw’ en ‘uwe’ voor zelfstandig gebruik.

Aanwijzend voornaamwoord

Wat het Mandarijn net als het Nederlands wel kent is het gebruik van aanwijzende voornaamwoorden. Beide talen kennen daarin een onderscheid tussen een verwijzing naar iets van dichtbij of veraf. Echter, de grens tussen dichtbij of veraf verschilt wel tussen het Mandarijn en Nederlands als het gaat om niet letterlijk ruimtelijke uitingen. Het kan daarom voorkomen dat een Chinese NT2’er in het Nederlands bijvoorbeeld ‘dit’ gebruikt waar ‘dat’ beter op zijn plaats zou zijn. Aangezien het moeilijk is om dit aan te voelen, omdat er geen strikte regels voor zijn, is het van belang dat cursisten hier door docenten in verbeterd worden en zo gaandeweg inzicht krijgen in het gebruik van de juiste aanwijzende voornaamwoorden. Ook hier is het van belang als docent veel input te geven in de les, door zinnen te uiten als ‘die tas is groter dan deze tas.’.

Daarnaast kent het Mandarijn ook op dit gebied geen verschil in geslacht en getal, waar het Nederlands dit wel kent. De verwerving van de juiste lidwoorden bij zelfstandige

naamwoorden zal het geslacht van een aanwijzend voornaamwoord in het Nederlands prijsgeven. Verder moeten Chinese NT2'ers erop gewezen worden dat er verschillende aanwijzende voornaamwoorden gebruikt moeten worden in het enkelvoud ('dit' en 'dat' bij het-woorden en 'deze' en 'die' bij de-woorden) en meervoud ('deze' en 'die').

Wederkerend voornaamwoord

In het Mandarijn en Nederlands kunnen wederkerende voornaamwoorden zelfstandig of bijvoeglijk voorkomen. Het verschil tussen beide talen is dat het Mandarijn maar één wederkerend voornaamwoord kent en dat het Nederlands verschillende varianten onderscheidt afhankelijk van persoon en getal (1e persoon: 'me' (enkelvoud), 'ons' (meervoud) - 2e persoon: 'je'; 'u'/'zich' (enkelvoud en meervoud) - 3e persoon: 'zich' (enkelvoud en meervoud)). Dit is dus net als het bezittelijk voornaamwoord wederom een woordsoort die Chinese leerders van het Nederlands van buiten zullen moeten leren en eigen zullen moeten maken. Het idee van wederkerendheid is bekend voor leerders, maar de verschillende vormen niet.

Daarnaast moeten Chinese NT2'ers leren bij welke werkwoorden een wederkerend voornaamwoord ingezet kan worden. De wederkerende werkwoorden dienen geleerd te worden en het helpt wanneer NT2'ers deze werkwoorden bij het leren van het Nederlandse lexicon aangeboden krijgen in vaste combinatie met het wederkerend voornaamwoord (e.g. 'zich vergissen' in plaats van 'vergissen'). Het is dan direct duidelijk dat bij dat werkwoord altijd een wederkerend voornaamwoord gebruikt dient te worden.

5.1.3 Werkwoorden

Een grote uitdaging voor leerders van het Nederlands met een Chinese achtergrond is het Nederlandse werkwoordstelsel. Hetgeen waar beide talen in overeenkomen is het voorkomen van hulpwerkwoorden, al kunnen in het Mandarijn alleen modale werkwoorden als hulpwerkwoorden fungeren. Daarnaast maken beide talen gebruik van koppelwerkwoorden, al kent het Mandarijn maar één koppelwerkwoord en bezit het Nederlands er negen. Verder zijn er weinig overeenkomsten te vinden.

Het Mandarijn kent in tegenstelling tot het Nederlands namelijk geen vervoegingen van werkwoorden. Of er in het Mandarijn nou wordt gesproken over één persoon of een hele groep, dezelfde vorm van het werkwoord wordt gebruikt. Naast het ontbreken van vervoegingen van getal en persoon kennen werkwoorden in het Mandarijn ook geen markering wat betreft tijd. Waar het Nederlands verschillende werkwoordstijden kent die de voltooiing (onvoltooid of voltooid) en tijd (tegenwoordige en verleden tijd) van een zin aanduiden, kent het Mandarijn maar één vorm: de infinitief. Chinese NT2'ers zullen bij het leren van het Nederlands dan ook een heel nieuw werkwoordstelsel moeten leren.

Mogelijkerwijs zullen Chinese leerders van het Nederlands in het begin complexe tijdsmarkeringen en vervoegingen vermijden en in plaats hiervan bijwoorden gebruiken, zoals ook in het Mandarijn mogelijk is, om een tijd aan te duiden. Daarnaast zullen Chinese NT2'ers geneigd zijn om op basis van hun moedertaal met name in de beginfasen constructies met de infinitief te produceren, zoals 'hij werken'. Om ervoor te zorgen dat dit soort constructies niet gefossiliseerd raken en men in een tussentaal blijft hangen, is het zaak dat er op tijd en ruim aandacht wordt besteed aan de vervoeging van het werkwoord in relatie met het onderwerp. Verschillende studies hebben de worsteling met de verwerving van het Engelse

werkwoordsysteem door Chinese leerders blootgelegd. Eén van de aspecten waar Chinezen in het Engels vaak tegenaan liepen was congruentie. Congruentiefouten als ‘she refuse’ en ‘Mr. Liam teach us Biology’ werden frequent gemaakt, doordat Chinese leerders van het Engels de neiging hadden verbale frases te simplificeren (Mohamed, Lian & Eliza, 2004; Chang, 1987). Aangezien het Engels en Nederlands beide het congruentieverschijnsel van werkwoorden delen, is het van belang dat NT2-docenten Chinese cursisten hier voldoende mee laten oefenen.

Een logische volgorde van kennismaking met het Nederlandse werkwoordsysteem is om eerst de onvoltooid tegenwoordige te behandelen. Hierbij is het belangrijk om de werkwoord ‘hebben’ en ‘zijn’ tijdig te introduceren, aangezien deze een prominente rol innemen in het Nederlands. Vervolgens kunnen (modale) hulpwerkwoorden en scheidbare werkwoorden behandeld worden. Daarop volgt de voltooid tegenwoordige tijd, waar men kennis maakt met voltooid deelwoorden. Bij de bepaling van de uitgang hiervan komt de ‘*soft ketchup*’-regel (of ‘*t kofschip*’) kijken en ook het aspect van (on)regelmatigheid van werkwoorden (kopen - gekocht). Tot slot maakt men kennis met de verleden tijd, waar het bestaan van regelmatige naast onregelmatige werkwoorden wederom centraal staat. De vervoegingen van onregelmatige werkwoorden in het Nederlands dienen Chinese NT2’ers uit het hoofd te leren en zullen door middel van voldoende oefening ingesleten moeten worden. Dit laatste geldt overigens ook voor andere T2-leerders van het Nederlands met een andere moedertaal.

5.1.4 Adjectieven

Uit de contrastieve analyse blijkt dat het Mandarijn en Nederlands beide attributieve en predicatieve adjectieven kennen, wat in verband met transfer bevorderlijk is voor de T2-verwerving. Echter, waar het Mandarijn van het Nederlands verschilt is de afwezigheid van flexie, de vormverandering (verbuiging of vervoeging) van een woord afhankelijk van zijn syntactische functie in een zin. In het Nederlands krijgen attributief gebruikte adjectieven de toevoeging *-e* aan het einde van het woord, behalve wanneer een adjectief vooraf wordt gegaan aan een onbepaald lidwoord en opgevolgd wordt door een onzijdig substantief (*een groot boek*). Hierdoor is het wederom van belang dat cursisten kennis hebben van het geslacht van een naamwoord. Uit eerder onderzoek is gebleken dat T2-leerders van het Nederlands het suffix *-e* vaak overgeneraliseren (*een grote huis*), wat in lijn is met de overgeneralisatie van het lidwoord ‘de’: het naamwoord wordt wederom als de-woord behandeld (Cornips & Hulk, 2008; Blom et al., 2008). Dit geeft opnieuw aan dat voldoende input en oefening met woordgeslacht cruciaal is voor een succesvolle T2-verwerving. Tevens bestaan er verschillende spellingsregels omtrent attributief gebruikte adjectieven in het Nederlands, die door alle T2-leerders van het Nederlands expliciet geleerd moeten worden. Het is raadzaam daar als docent ruime aandacht aan te besteden.

Daarnaast kent het Mandarijn geen vergrotende en overtreffende trap, die tevens expliciet verworven moeten worden. Gebaseerd op kennis van de moedertaal kan een Chinese NT2’er geneigd zijn een adjectief te vergroten of overtreffen met behulp van bijwoorden als ‘meer’ en ‘meest’. Verder kent het Mandarijn in tegenstelling tot het Nederlands veel verbaaladjectieven, waarbij het werkwoord zit ingebouwd in het adjectief. Chinese NT2’ers zal verteld moeten worden dat het Nederlands dit niet kent en dat een predicatief gebruikt adjectief altijd ondersteund moet worden door een werkwoord.

Tot slot is in het Mandarijn een adjectief dusdanig afhankelijk van een zelfstandig naamwoord dat er bijvoorbeeld verschillende adjectieven bestaan voor het ‘wit’ zijn van brood (*bái*) en het ‘wit’ zijn van wijn (*bái pútao*). Leerders zullen erop geattendeerd moeten worden dat in het Nederlands, bijvoorbeeld, maar één ‘wit’ bestaat en deze in combinatie met alle zelfstandige naamwoorden (objecten of wezens in dit geval) gebruikt kan worden. Dit zal verder niet voor moeilijkheden zorgen, aangezien dit juist minder gecompliceerd is dan het Mandarijnse systeem. Er kan geen overdracht vanuit de T1 plaatsvinden, omdat het Nederlands het gebruik van deze verschillende adjectieven niet kent.

5.1.5 Adverbia

Een overeenkomst tussen het Mandarijn en Nederlands zoals gebleken in de analyse is dat in beide talen adjectieven bijwoordelijk gebruikt kunnen worden in een zin. In het Mandarijn verandert de betekenis dan echter wel. Wat Chinese NT2’ers vanuit hun moedertaal niet kennen, is dat in het Nederlands een uitdrukking niet verplicht is na een bijwoord. Verder worden geen grote problemen verwacht op het gebied van bijwoorden. Beide talen kennen andere groepen bijwoorden, maar voor het Nederlands geldt dat het een kwestie is van het expliciet leren en oefenen van deze bijwoorden.

Wel is het zo dat Mandarijns sprekende leerders van het Nederlands moeten leren waar een bijwoord in de zin geplaatst mag worden. Waar in het Mandarijn doorgaans een bijwoord direct op het subject of topic volgt, is dit in het Nederlands niet toegestaan. In het Nederlands gaat de persoonsvorm vooraf aan een bijwoord (e.g. ‘Ik heb ook een auto.’). De plaatsing van een bijwoord aan het begin van een zin is in beide talen mogelijk, al komt dit in het Mandarijn veel beperkter voor dan in het Nederlands.

5.1.6 Telwoorden

Wat betreft de woordsoort telwoorden tellen beide talen tientalig en wordt er onderscheid gemaakt in hoofd- en rangtelwoorden, wat de verwerving van telwoorden in het Nederlands vergemakkelijkt voor Chinese NT2’ers. Waar het Mandarijn van het Nederlands verschilt is het feit dat in het Mandarijn de eerste vier machten een andere naam krijgen, waar dit in het Nederlands slechts voor de eerste drie machten geldt. Daarnaast worden in het Mandarijn alle ronde getallen voorafgegaan door ‘één’, terwijl dit in het Nederlands pas vanaf een miljoen geldt. Dit zijn zaken waar leerders rekening mee dienen te houden, maar die verder geen grote grammaticale problemen zullen opleveren. Bij het leren van het Nederlandse lexicon zullen deze verschillen vanzelf aan het licht komen.

5.1.7 Classificeerders

Iets wat voor Chinese NT2’ers anders zal zijn is dat het Nederlands geen classificeerders kent zoals het Mandarijn die kent en dat men deze hele categorie van woordsoorten in het Nederlands dus moet vergeten. Na telwoorden en aanwijzende voornaamwoorden volgt direct een zelfstandig voornaamwoord. Op dit vlak wordt geen hinder verwacht, omdat er geen overdracht van de T1 naar de T2 kan plaatsvinden, omdat het simpelweg in het Nederlands niet bestaat.

6. Discussie en conclusie

Het doel van de huidige studie was om de verschillen en overeenkomsten tussen het Mandarijn en Nederlands inzichtelijk te maken als het gaat om de volgende woordsoorten: substantiva, pronomina (persoonlijke, bezittelijke, aanwijzende en wederkerende voornaamwoorden), verba, adjectieven, adverbia, telwoorden en classificeerders. Met behulp van referentiële grammaticaboeken is daarom een contrastieve analyse uitgevoerd. Aan de hand hiervan is vervolgens een handleiding opgesteld waarin op basis van de moedertaal zowel de knelpunten voor Chinese NT2'ers naar voren komen als de aspecten waar het Chinese NT2'ers vermoedelijk makkelijker af zal gaan. Deze handleiding kunnen NT2-docenten inzetten om het taalverwervingsproces van Mandarijnse sprekers van het Nederlands beter te begrijpen en sturen. In de studie is getracht de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: "Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er tussen het Mandarijn en Nederlands op het gebied van woordsoorten en hoe beïnvloeden deze de verwerving van het Nederlands door Chinese NT2'ers?". In de handleiding voor NT2-docenten in hoofdstuk 5 zijn de belangrijkste verschillen en overeenkomsten tussen de talen behandeld, is er besproken hoe dit het taalverwervingsproces van Chinese NT2'ers kan beïnvloeden, en is er beschreven hoe NT2-docenten hier het best mee om kunnen gaan in de les. In de volgende paragraaf zullen de grootste aandachtspunten voor docenten en cursisten samengevat worden.

6.1 Praktische implicaties

Uit de contrastieve analyse en handleiding is gebleken dat de onderliggende grammaticale structuur van het Mandarijn op veel vlakken verschilt van die van het Nederlands. Op een aantal punten komen de talen overeen, maar de verschillen voeren toch de boventoon. Als we kijken naar de verschillen tussen het Mandarijn en Nederlands en de problemen die Chinese NT2'ers hierdoor kunnen ondervinden, kan gesteld worden dat sommige verschillen problematischer zijn bij het leren van het Nederlands dan andere. Daarnaast gelden sommige valkuilen niet alleen voor cursisten met een Chinese achtergrond, maar voor alle T2-leerders van het Nederlands. Een voorbeeld hiervan is de expliciete verwerving van onregelmatige werkwoorden door NT2'ers, ongeacht met welke moedertaal. In deze sectie zal gefocust worden op de knelpunten die juist voor het tweedetaalverwervingsproces van Chinese NT2'ers kenmerkend zijn. Zo is voor docenten snel inzichtelijk waar met name aandacht aan besteed dient te worden in de les bij deze groep cursisten.

Eén van de grootste problemen die Mandarijnse sprekers zullen ondervinden bij de verwerving van het Nederlands is het lidwoordsysteem. Aangezien het Mandarijn geen lidwoorden en woordgeslacht kent, hebben Chinese NT2'ers hier geen basis in bij het leren van het Nederlands. Niet alleen is het voor Mandarijnse sprekers een uitdaging of een substantief een de- of het-woord is, maar ook is het lastig om te bepalen wanneer een bepaald of onbepaald lidwoord gebruikt dient te worden. Daarnaast dient men te leren wanneer lidwoorden achterwege gelaten moeten worden, wat het nog complexer maakt. Het gemis van woordgeslacht (in de vorm van een lidwoordsysteem) in het Mandarijn leidt mogelijk tot meerdere problemen in het Nederlands. De verbuiging van een adjectief en de keuze voor een aanwijzend voornaamwoord zijn immers ook afhankelijk van het woordgeslacht, en dus zullen deze categorieën tevens extra aandacht behoeven.

Verder kent het Mandarijn in vergelijking met het Nederlands een veel kleinere verscheidenheid aan voornaamwoorden. Zo is het Mandarijn niet bekend met bezittelijke voornaamwoorden, zoals we die in het Nederlands kennen. Bovendien kennen Chinese NT2'ers vanuit hun moedertaal maar één vorm van een wederkerend voornaamwoord. In het Nederlands is de keuze voor een wederkerend voornaamwoord daarentegen afhankelijk van getal en persoon. Daarnaast kent het Nederlands verschillende naamvallen als het gaat om persoonlijke voornaamwoorden, waar het Mandarijn ook niet bekend mee is.

Tot slot is een laatste aspect waar het Mandarijn en Nederlands aanzienlijk van elkaar verschillen de beschikking over flexie. Het Mandarijn kent in tegenstelling tot het Nederlands geen verbuigingen van naamwoorden en adjectieven aan de hand van getal en geslacht. Bovendien kent het Mandarijn in vergelijking met het Nederlands geen vervoegingen van werkwoorden. Als we kijken naar het werkwoordstelsel in het Mandarijn, valt op dat het Mandarijn hier eigenlijk geen systeem in kent: het Mandarijn hanteert enkel de infinitief. Het Nederlandse werkwoordstelsel, waarin werkwoorden congrueren met getal, persoon, geslacht en tijd, dient vanaf nul geleerd te worden en zal daarom veel aandacht en oefening behoeven in de les. Een NT2-docent dient er rekening mee te houden dat het Mandarijn een isolerende taal is (zie sectie 2.4.1). Het leren van een taal met een rijkere morfologie dan de moedertaal, zoals het Nederlands, vergt daarom veel inspanning. Voor Chinese NT2'ers is het gebruik van verschillende vormen van woordsoorten afhankelijk van persoon, getal, geslacht of tijd immers geen gewoonte.

6.2 Limitaties en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Nog niet eerder is er een contrastieve analyse gedaan van het Mandarijn en Nederlands en een handleiding voor NT2-docenten op basis hiervan ontwikkeld. Deze studie biedt daarom in zowel het wetenschappelijke als praktische veld een aanvulling. De vergelijking tussen de talen is gebaseerd op literatuur en de handleiding is geschikt als hulpmiddel voor NT2-docenten in de praktijk. Het product dat is voortgekomen uit dit onderzoek biedt een mooi beginpunt, maar kan op verschillende manieren nog verbeterd en gecompleteerd worden. In deze sectie zal hier verder op ingegaan worden.

Een eerste punt is dat in deze studie alleen een analyse is gedaan van beide talen op het gebied van woordsoorten. Hier is onder andere voor gekozen zodat er binnen dit onderzoek één taalniveau kon worden uitgediept in plaats van dat alle taalniveaus slechts globaal beschreven konden worden. In het vervolg is het bruikbaar als er ook een contrastieve analyse wordt gedaan van andere taalniveaus, zoals de fonologie, het lexicon en de syntaxis. Met die bevindingen zou de huidige handleiding aangevuld kunnen worden en krijgen NT2-docenten een vollediger beeld van het taalverwervingsproces van Chinese NT2'ers. Daarnaast zou een foutenanalyse een goede aanvulling kunnen zijn op de contrastieve analyse in dit onderzoek. Hierin zou natuurlijke gesproken of geschreven taal van sprekers van het Nederlands met het Mandarijn als moedertaal geanalyseerd kunnen worden en de fouten die gemaakt worden gecategoriseerd kunnen worden. Op deze manier kan er in de praktijk gekeken worden of de fouten die aan de hand van de contrastieve analyse worden verwacht daadwerkelijk worden gemaakt. Een andere manier waarop de contrastieve analyse in de praktijk getoetst zou kunnen worden is door interviews of enquêtes af te nemen bij Mandarijns sprekende leerders van het Nederlands. Men kan dan de vraag worden gesteld waar men moeite mee heeft in het Nederlands of waar men

juist geen problemen ondervindt. Pas na een onderzoek in de praktijk kan uitgesloten worden of de handleiding waterdicht is en de voorspellingen kloppen.

Ook dient de handleiding in het vervolg nog in de praktijk getest te worden op de functionaliteit ervan. Onderzocht zou moeten worden of de handleiding aansluit bij de behoeftes van NT2-docenten. Na een pilot kunnen docenten en leerders naar hun ervaringen gevraagd worden, die vervolgens gebruikt kunnen worden om de handleiding te optimaliseren. Er is geprobeerd om de handleiding in dit onderzoek in begrijpelijke taal te formuleren, die ook voor niet-taalkundigen helder is. In de praktijk zal moeten blijken of docenten dit inderdaad zo ondervinden.

Tot slot is het een idee om in de toekomst een NT2-handleiding samen met een moedertaalspreker van de desbetreffende taal te ontwikkelen. In dit geval was het niet mogelijk om samen te werken met een moedertaalspreker van het Mandarijn, maar het zou wellicht kunnen helpen om extra inzichten te verkrijgen in de taal en zo de meest optimale handleiding te kunnen produceren.

Literatuur

- Appel, R., & Muysken, P. (2005). *Language contact and bilingualism*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Appel, R. & Vermeer, A. (1994). *Tweede-taalverwerving en Tweede-taalonderwijs*. Muiderberg, Nederland: Coutinho.
- Blom, E., Polišká, D., & Weerman, F. (2008). Articles, adjectives and age of onset: The acquisition of Dutch grammatical gender. *Second language research*, 24(3), 297-331.
- Bossers, B., Kuiken, F., & Vermeer, A. (2015). *Handboek Nederlands als tweede taal in het Volwassenenonderwijs* (2nd ed.). Bussum, Nederland: Uitgeverij Coutinho.
- Carroll, S. (1989). Second-language acquisition and the computational paradigm. *Language Learning*, 39(4), 535-594.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (6 augustus, 2018). *Bevolking; geslacht, leeftijd en nationaliteit op 1 januari*. Geraadpleegd op <https://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&&PA=03743>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2 januari, 2019). *Voor derde jaar op rij 100 duizend inwoners erbij*. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/01/voor-derde-jaar-op-rij-100-duizend-inwoners-erbij>
- Chang, J. (1987). Chinese speakers. *Learner English*, 2, 310-324.
- Cheng, L. L. S., & Sybesma, R. (1998). Yi-wan tang, yi-ge tang: Classifiers and massifiers. *Tsing Hua journal of Chinese studies*, 28(3), 385-412.
- Chierchia, G. (1998). Reference to kinds across language. *Natural language semantics*, 6(4), 339-405.
- Cornips, L., & Hulk, A. (2008). Factors of success and failure in the acquisition of grammatical gender in Dutch. *Second Language Research*, 24(3), 267-295.
- Dong, Y., & Jia, T. (2011). Zhongguo yingyu xuexizhe qianyan yuxin bianma: Laizi yingyu daici xingbie cuowude zhengjv (Composition of preverbal message: Gender errors of English pronouns by Chinese learners of English). *Xiandai Waiyu (Modern Foreign Languages)*, 34(3), 279-286.
- Doughty, C., & Williams, J. (1998). *Focus on form in classroom second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Franceschina, F. (2005). *Fossilized second language grammars: the acquisition of grammatical gender*. Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Gardner, R., & Lambert, W. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.
- Gass, S. M., & Selinker, L. (Eds.). (1992). *Language transfer in language learning: Revised edition*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Hanyu Liangci Cidian (1988). *Hanyu Liangci Cidian* [A dictionary of Chinese classifiers]. Fuzhou, China: Fujian Renmin Chubanshe.
- Hawkins, R., & Franceschina, F. (2004). Explaining the acquisition of and non-acquisition of determiner-noun gender concord in French and Spanish. In: P. Prévost, & J. Paradis (Eds.), *The acquisition of French in different contexts: focus on functional categories* (pp. 175-205). Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Hajer, M., & Pulles, M. (2017). Taalonderwijs aan nieuwkomerskinderen. *LBBO Beter begeleiden*, 18-23.

- Hulk, A., & Cornips, L. (2006). The acquisition of definite determiners in child L2 Dutch: problems with neuter gender nouns. In: S. Unsworth, T. Parodi, A. Sorace, & M. Young-Scholten (Eds.), *Paths of development in L1 and L2 acquisition* (pp. 107-134). Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Klooster, W.G. (2001). *Grammatica van het hedendaags Nederlands*. Den Haag, Nederland: Sdu Uitgevers.
- Krifka, M. (1995). Common nouns: A contrastive analysis of Chinese and English. In: G. N. Carlson, F. J. Pelletier (Eds.), *The generic book* (pp. 398-411). Chicago: University of Chicago Press.
- Lado, R. (1957). *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Larsen-Freeman, D. & Long, M. (1991). *An introduction to Second Language Acquisition Research*. Londen, Engeland: Longman.
- Laufer, B., & Girsai, N. (2008). Form-focused instruction in second language vocabulary learning: A case for contrastive analysis and translation. *Applied Linguistics*, 29(4), 694-716.
- Lectoreninitiatief Professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers (LPTN) (2017). *Ruimte voor Nieuwe Talenten. Keuzes rond Nieuwkomers op de Basisschool*. Geraadpleegd op <https://www.taallectoren.nl/>
- Lee, W.R. (1965). The linguistic context of language teaching. In H. B. Allen (Ed.), *Teaching English as a second language* (pp. 78-102). New York, NY: McGraw Hill Book Company.
- Li, C. N., & Thompson, S. A. (1989). *Mandarin Chinese: A functional reference grammar*. Berkeley: University of California Press.
- Major, R. C. (2008). Transfer in second language phonology: A review. In: J. G. Hansen Edwards, & M. L. Zampini (Eds.), *Phonology and Second Language Acquisition* (pp. 63-94). Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Mitchell, R., & Myles, F. (2004). *Second language learning theories* (2nd ed.). London, Engeland: Hodder Education.
- Mohamed, A. R., Lian, G. L., & Eliza, W. R. (2004). English errors and Chinese learners. *Sunway Academic Journal*, 1, 83-97.
- Odlin, T. (1989). *Language transfer: Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rahimpour, M., & Dovaise, M. S. (2011). A phonological contrastive analysis of Kurdish and English. *International journal of English linguistics*, 1(2), 73-82.
- Robertson, D. (2000). Variability in the use of the English article system by Chinese learners of English. *Second language research*, 16(2), 135-172.
- Ross, C., & Ma, J. H. S. (2006). *Modern Mandarin Chinese grammar: A practical guide*. Londen en New York: Routledge.
- Sheen, R. (1996). The advantage of exploiting contrastive analysis in teaching and learning a foreign language. *IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 34(3), 183-198.
- Swan, M., & Smith, B. (1987). *Learner English: A teacher's guide to interference and other problems*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Unsworth, S. (2007). Age and input in early child bilingualism: the acquisition of grammatical gender in Dutch. In: A. Belikova, L. Meroni, & M. Umeda (Eds.), *Proceedings of the 2nd Conference on Generative Approaches to Language Acquisition North America (GALANA)* (pp. 448-458). Somerville, MA: Cascadilla Press.
- Unsworth, S. (2008). Age and input in the acquisition of grammatical gender in Dutch. *Second Language Research*, 24(3), 365-395.
- Unsworth, S., & Blom, E. (2010). Comparing L1 children, L2 children and L2 adults. In: E. Blom, & S. Unsworth (Eds), *Experimental methods in language acquisition research* (pp. 201-222). Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Van de Craats, I. (2004). Eigen taal in de NT2-les?. *Les. Tijdschrift voor het Onderwijs aan Anderstaligen*, 19-21.
- Wiedenhof, J. M. (2004). *Grammatica van het Mandarijn*. Amsterdam, Nederland: Uitgeverij Bulaaq.
- Yamamoto-Wilson, J. R. (1997). Can a knowledge of Japanese help our EFL teaching? *The Language Teacher*, 21(1), 6-9.
- Zhang, H. (2007). Numeral classifiers in Mandarin Chinese. *Journal of East Asian Linguistics*, 16(1), 43-59.
- Ziemann, H., Weerman, F., & Ruigendijk, E. (2011). Nederlands later geleerd: gebruik van lidwoorden en flexie van bijvoeglijke naamwoorden door Duitstalige kinderen en volwassenen. *Internationale Neerlandistiek*, 49(3), 183-207.

Bijlagen

Bijlage I: Lijst met afkortingen

CL: classificeerder

OND: onderschikking (:een bepaling is ondergeschikt aan een kern)

BW: bepalend woord (modificeerder)

PA: perfectief aspect

EA: ervaringsaspect

DA: duratief aspect

MRS: momenteel relevante staat (:een stand van zaken heeft een speciale relevantie als het gaat om een bepaalde situatie)